

1101-1310 / 1690-1892 Tarihleri Arasında Görev Yapan Rumeli Kazaskerleri

Rumelian Kazaskers of the Ottoman State in the Last Two Centuries

Öz

Kadı ve asker kelimelerinin birleşiminden oluşan kazasker terimi Osmanlı Devleti'nde hukuki ve idari fonksiyon icra etmiş önemli bir kurumu karşılamak için kullanılmıştır. Orduda asker arasında çıkan ihtilafları düzenleme ihtiyacından ortaya çıkan kazaskerlik makamının yetkisi sosyal hayatı kapsayacak şekilde genişlemiş, sivil yargı ve tedris faaliyetlerini de kapsamıştır. Kazaskerlik, devlet içerisinde icra ettikleri fonksiyon ve makama ulaşanların elde ettikleri itibarla orantılı olarak her ilmiye mensubunun yükselmek isteyeceği bir makam olmuştur. Kazasker olabilmek ilk dönemlerde kesin kurallara tabi değildir. Sultanların bu doğrultudaki kararları yeterlidir. Ancak klasik dönemden itibaren ilmiye sınıfının teşkilatlanması tamamlanmış ve belirli kurallara tabi olmuştur. Kazaskerlik, Anadolu ve Rumeli kazaskerliği olmak üzere ikiye ayrılmış ve Rumeli kazaskerliği, Anadolu kazaskerliğinden üst bir konuma yerleşmiştir. Kazaskerlik, devlet içerisinde icra ettikleri fonksiyon ve makama ulaşanların elde ettikleri itibarla orantılı olarak her ilmiye mensubunun yükselmek isteyeceği bir makam olmuştur. Bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin son iki yüzyılında (1690-1892) bilfiil görev yapmış Rumeli kazaskerlerinin listesini içeren bir defter incelemeye tabi tutulmuştur. Söz konusu liste, bu kadar geniş tarih aralığı içinde Rumeli kazaskerlerini toplu bir şekilde içermesi bakımından önem arz etmektedir. Defterdeki atama kayıtlarının verdiği bilgiler ve tarihler, arşiv kaynakları ile ulema hakkında bilgi veren eserlerle karşılaştırılmıştır. Bu tarih aralığında 136'sı farklı kazasker olmak üzere 219 atama kaydı bulunmaktadır. Rumeli kazaskerlerin 66'sı bir defadan fazla bu göreve gelmiş, 49'u ise şeyhülislam olmuştur. 104 kazasker mevali sınıfı için geçerli olan 12 ay süreyle görev yapmıştır. Ancak bu süre çeşitli vesilelerle kısalmış veya uzatılmıştır. 53 kazasker 12 aylık süreden daha az görev yaparken, 61 kazasker ise bir ile iki yıl arasında değişen sürelerde görev yapmıştır. Tüm kazaskerlerin ortalama görev süresi ise 11,58 ay olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazasker, Rumeli Kazaskeri, Mahmud Kâmil, Şeyhülislam, Ulema

Abstract

The term kazasker (chief justice), which is a combination of the words kadi and soldier, was used to refer to an important institution that had legal and administrative functions in the Ottoman Empire. The jurisdiction of the kazasker, which emerged from the need to regulate the conflicts between soldiers in the army, expanded to include social life, civil judiciary and educational activities. Until the reign of Sultan Mehmed the Conqueror, judging and teaching activities were carried out by a kazasker. During this period, the position was divided into two, and later, with the increasing influence of the Sheikh al-Islam, kazaskers transferred their duties related to high judicial and educational organization to this authority. In this study, a notebook containing a list of Rumelian kazaskers who served in the last two centuries of the Ottoman Empire (1690-1892) was examined. The book contains 219 records of appointments of Rumelian kazaskers. Of these, 136 belong to different kazaskers, while the remaining 83 belong to the reappointments of these 136 kazaskers. Of the 136 kazaskers, 70 came to duty once, 53 twice, 9 three times, and 4 four times. 49 of the Rumelian kazaskers were elevated to the rank of sheikh al-Islam. Nearly half of Rumelian kazaskers (104 people) served for 12 months while 53 kazaskers were dismissed before this period expired. The number of kazaskers whose term of office was more than 12 months was 61. The average tenure was found to be 11.58 months.

Keywords: Kazasker, Rumelian Kazasker, Mahmud Kâmil, Sheikh al-Islam, Ulema

Cihan KILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı/ Lecturer Dr., Social Sciences University of Ankara Faculty of Islamic Studies Department of Islamic History, c.kilic82@hotmail.com.tr, <https://orcid.org/0000-0002-5216-183X>, <https://ror.org/025y36b60>

Makale Türü-Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 31.01.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 22.03.2023

Yayın Tarihi/Date Published: 25.03.2023

Atf / Cite as: Kılıç, C. (2023). 1101-1310 / 1690-1892 Tarihleri Arasında Görev Yapan Rumeli Kazaskerleri. *Turkish Academic Research Review*, 8 (1), 71-109.

Değerlendirme/Peer-Review: Ön inceleme: İç Hakem (Editörler). İçerik inceleme: İki Dış Hakem/Çift taraflı körleme. Single anonymized-One internal (Editorial Board). Double anonymized-Two external.

Benzerlik Taraması/Plagiarism Checks: Yapıldı-Turnitin/Yes-Turnitin.

Yayıncu/Published: Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Turkey.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Cihan Kılıç

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: turkisharr@gmail.com

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Kazaskerlik makamı Osmanlı Devleti'nin ilk döneminden itibaren teşekkül etmiş ve şeyhülislamlik makamının kendi yerini almasına kadar ilmiye teşkilatının en üst makamı olarak kabul edilmiştir. Ancak Fatih Sultan Mehmet döneminde başlayan ilmiye teşkilatlanması, Kanuni Sultan Süleyman döneminde şeyhülislamlığı en üst makam olarak kabul etmiş ve bu makama Rumeli kazaskerlerinin atanması genel kabul görmüştür. Şeyhülislamların ilmiye sınıfının reisi olarak kabul edilmesiyle şeyhülislam listeleri ve biyografileri literatürde yerini almıştır. Kazasker listeleri veya biyografileri ise onların şeyhülislamlığa yükselmeleri durumunda ele alınmış, görevdeyken vefat eden veya şeyhülislam olmadan ilmiye tarihini tamamlayanlar nispeten daha az bilimsel araştırmalara konu olmuştur.

Şeyhülislamları konu edinen eserler müstakil olarak bulunduğu gibi bir eserin bir bölümünde de temsil edilmiştir. Müstakimzâde Süleyman Saadeddin, *Devhatü'l-Meşayih* (1978) adlı eserinde şeyhülislamların hayat hikayelerini kronolojik sıra ile vermiştir. *İlmiyye Salnamesi* (1998), ilmiye teşkilatına ilişkin verdiği diğer bilgilerin yanı sıra şeyhülislamların listesini ve ilmiye sınıfı içerisindeki yolculuklarını ele almıştır. Buradaki listenin ilk kısmı Ahmed Refik Bey tarafından diğer kısmı ise Ali Emîrî Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Abdülkadir Altınsu, *Osmanlı Şeyhülislamları* (1972) isimli eserinde Şemseddin Fenârî'den başlayarak 129 şeyhülislamın hayat hikayesini ele almış, meşihat sürelerini, doğum ve ölüm tarihlerini ve padişahlara göre meşihat sürelerini de eserin son bölümünde listelemiştir. Ansiklopedik eserler içerisinde de Şeyhülislamlar ayrı başlık altında tasnif edilebilmiştir: İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*'nin beşinci cildinde (1971, 110-168) şeyhülislamların göreve başlayış ve ayrılış tarihlerini ayrı bir başlık altında vermiş, listenin sonuna ise genel bir değerlendirme eklemiştir.¹ Yılmaz Öztuna, *Devletler ve Hanedanlar* (1996, 993-1003) isimli eserinin ikinci cildinde merkez görevlileri başlığı altında sadaretten sonra ikinci en büyük makam olarak nitelediği şeyhülislamların kronolojik listesini vermiştir. Mehmed Süreyya ise *Sicill-i Osmani* (1996, 1758-1761) isimli eserinin altıncı cildinde şeyhülislamların listesine yer vermiştir.

Bahsedilen bu eserler ve diğer ilmiye ricali ile alakalı eserlerde kazaskerlerle ilgili bir listeye veya kronolojiye yer verilmemiştir. Kazaskerliği konu edinen doktora tezlerinde dahi kazaskerlerin listesi bulunmamaktadır. İpşirli (1997) ve Şentop (2005) tarafından kaleme alınan ve doğrudan kazaskerlik makamını ele alan eserler kazaskerlik makamının birçok noktasını aydınlatmasına rağmen kazaskerlerin bir listesini içermemiştir. Bunun bir istisnası ise Bekir Kütükoğlu danışmanlığında Gülsen Gökçay (1964) tarafından gerçekleştirilen lisans bitirme tezidir. Burada XVIII. asrın ilk yarısında Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yapmış ilmiye ricalinin listesi verilmiştir. Eserde 1699-1750 yılları arasında Anadolu ve Rumeli kazaskerleri hakkında bilgi Şakayik² zeyillerine³ dayanılarak verilmiştir.

Kazaskerlik makamının ilmiye sınıfında görece ikinci sıraya düşmesi ve kazaskerlerin önemli bir kısmının şeyhülislam olması bu makama gelenlerin listelerinin ve hayat hikayelerinin ayrı çalışmalara konu edilmemesi sonucunu doğurduğu iddia edilebilir. Genellikle şeyhülislamların terceme-i hallerini veren eserlerde kazaskerlerin de hayat hikayelerini bulmak mümkündür. Ancak Osmanlı tarihi boyunca 131 farklı ulema 185 defa meşihat

¹ Bu değerlendirmeye göre meşihat makamının 498 senelik bir tarihi bulunmaktadır. Beş asra yaklaşan bu süre boyunca meşihat makamında 185 defa meşihat makamına atama gerçekleştirilmiştir. Fakat bazı şeyhülislamların birden fazla göreve getirilmesinden dolayı makama atanan kişi sayısı 131'den ibarettir; atamaların 54'ü ise mükerrer atamadır.

² Taşköprülüzâde Ahmed Efendi tarafından *eş-Şakâ'iku'n-Numanîyye fî Ulema'î'd-Devleti'l-Osmâniyye* ismiyle kaleme ve Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar olan ulema hayatını içeren eserdir.

³ Şakayik zeyli olarak bilinen eserler Nev'îzâde Atâî'nin "*Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmiletü's-Şakâik*", Uşşâkîzâde İbrahim Hasib Efendi'nin *Zeyl-i Şakâ'ik*, Şeyhi Mehmet Efendi'nin *Vekâyiü'l-Fudalâ* ve Fındıklılı İsmet Efendi'nin *Tekmiletü's-Şakâ'ik fî Hakkı Ehli'l-Hakâ'ik* isimli eserleridir.

makamına gelmiştir. Halbuki Rumeli kazaskerliği makamına sadece aşağıdaki listede iki asırlık dönemde 136 farklı kazasker 219 defa göreve gelmiştir. Bu durum şeyhülislamlik listelerinde kazaskerlerin önemli bir kısmının bulunmadığını göstermektedir.

Bu çalışma Rumeli kazaskeri olan Mahmud Kâmil Efendi tarafından veya en azından onun Rumeli kazaskerliği döneminde tutulduğu değerlendirilen, 1 Cemaziyelahir 1101/12 Mart 1690 – 1 Muharrem 1310/ 26 Temmuz 1892 tarihleri arasında bilfiil Rumeli kazaskerliği yapmış ilmiye ricalini içeren deftere dayanmaktadır. Söz konusu listenin resmi arşivlerde bulunmaması ve bu şekilde hazırlanmış farklı çalışmaların bulunmaması eserin orijinalliğini arttırmaktadır. Ayrıca defterin verdiği bilgiler Osmanlı arşivinde yapılan çalışmalar sonucu teyit edilmeye çalışılmıştır. Teyidi yapılan atamaların tamamının doğru olması defterdeki bilgilerin tamamının doğru olduğunu göstermektedir. Defterde yer alıp tarafımızca teyit edilen ve içeriği hakkındaki diğer bilgiler ilgili konu başlığı altında ele alınmıştır.

Osmanlı Devleti'nde kazaskerlik kurumu

Osmanlı Devleti kazaskerlik makamını Türk İslam devletlerinin bir mirası olarak devralmıştır. Kazaskerlik, Osmanlı Devleti'nde geçirdiği yapısal değişimle kadı ve müderrislerin kendisine bağlı olması dolayısıyla eğitim ve yargı alanında önemli fonksiyon icra etmiştir.⁴

Osmanlı Devleti'nin ilk fetih hareketlerinden itibaren gerçekleştirdiği kadı atamaları, fetih coğrafyasının genişlemesi ve buna bağlı olarak kadı sayılarının artmasıyla belli bir nizama ihtiyaç duymuştur. İlk dönemlerde doğrudan padişah tarafından görevlendirilen kadı atamalarının, padişahlar tarafından yürütülmesi hem artan iş yoğunluğu hem de devlet aygıtının büyümesi sebebiyle zorlaştırmıştır. Bu sebeple kadıların ayrı bir makama bağlanma gereği duyulmuştur. Önceki İslam ve Türk-İslam devletlerinde görülen kadılık kadı (Özen, 2001:77-82) ve ordu kadılığı görevi birleştirilerek kazaskerlik makamı oluşturulmuştur. İlk kazasker, Orhan Bey veya I. Murat döneminde⁵ Bursa kadılığından bu makama getirilen Çandarlı Kara Halil olmuştur (Hezârfen Hüseyin Efendi, 1998; Halaçoğlu, 2014; İpşirli, 2000).

Fetret devrinde Yıldırım Bayezid oğullarının birbirlerinden bağımsız olarak sultanlıklarını ilan etmelerinin akabinde kazasker atamasını gerçekleştirmeleri bu dönemde kazaskerliğin devletin önemli kurumlarından biri olarak addedildiğinin göstergesidir. Yine veziriazamlığa kazaskerlik makamının ardından ulaşılabilmesi makamın öneminin diğer bir göstergesidir (Şentop, 2005). Devletin olmazsa olmaz kurumlarından olduğu anlaşılan kazaskerlik makamı devletin parçalı yapısının sona ermesinin ardından birleştirilmiş ve tekrar tek merkeze bağlanarak merkezi otoriteye sahip olmuştur.

Fatih Dönemi'nin sonlarında Karamanî Mehmed Bey'in arzıyla Rumeli ve Anadolu kazaskerlikleri olarak ikiye ayrılmıştır (Baltacı, 1974). 1517 tarihinde Yavuz Sultan Selim tarafından gerçekleştirilen fetihlerin bir sonucu olarak Diyarbakır merkezli Arap ve Acem Kazaskerliği kurulduysa da bir yıl sonra bu kazaskerliğin görevleri Anadolu kazaskerine devredilmiş ve devletin yıkılışına kadar ikili sistem devam etmiştir (Atçıl, 2019; Heşt Behişt, 2013).

İlk dönemde büyük şehirlerin kadıları arasından seçilen kazaskerler ilmiye sınıfının teşkilatlanmasını tamamlamasından sonra belli bir sisteme bağlanmıştır. Her ne kadar şeyhülislamın ilmiye sınıfının reisi olarak

⁴ Kazaskerlik makamının esas fonksiyonu, ismini oluşturan ilk kelimedenden de anlaşıldığı üzere yargı faaliyetidir. İslam hukukunda yargı fonksiyonu 'kadâ' veya 'hüküm' kelimeleriyle ifade edilmiş, bu işleri yapanlara da 'kâdî' veya 'hâkim' denilmiştir. Terim olarak ise insanlar arasındaki anlaşmazlıkları çözümlenmek anlamında kullanılmıştır (Yıldırım, 2012: 34). Osmanlı devletinde kazâ görevinin yanına idari bazı fonksiyonlar da eklenmiştir.

⁵ Ayrıca kazaskerlik makamının ne zaman ihdas edildiği ile ilgili tartışmalar için bkz. Şentop, 2005: 19-30.

anılmasından sonra ikinci sırada kabul edilseler de Divan-ı Hümayun'un üyesi olmaları bakımından şeyhülislamlardan farklı bir konumda varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ancak Şeyhülisamlık makamına gelmek için kazaskerlik görevi yapmış olma şartı aranması ve kazaskerlerin atanmasının şeyhülislamın arzıyla gerçekleşmesi şeyhülisamlığın daha üst bir makam olarak yer edinmesini sağlamıştır (Arı, 1994; İnalçık, 2013, Uzunçarşılı, 2014).

Şeyhülislamlarla kazaskerler arasındaki derece farkı, görev ve yetkilerinde olduğu gibi ilmiye sınıfının derecelerini belirleyen gelirleri arasında da belirginleşmiştir. Kazaskerlerin kadı ve müderris atamalarından harç almakla birlikte (Hezârfen Hüseyin Efendi, 1998) 500 akçe yevmiye alacakları Fatih Kanunnamesi'nde belirtilmiştir (*Kânûnâme-i Âl-i Osman*, 2003; Akgündüz, 1997; Şentop, 2005). Görevden ayrıldıkları ve yeni bir göreve başlamadıkları mazuliyet dönemlerinde ise 75-100 akçe veya 150-250 akçe mazuliyet maaşları aldıkları veya bazı kazaların gelirlerinin kendilerine arpalık olarak bırakıldığı bilinmektedir (Uzunçarşılı, 2014).

Klasik dönemden itibaren kazasker olarak atanabilmek için ilmiye tarikinde şu şekilde bir yol izlenmelidir: Meslekteki göreve müderris olarak başlamak ve üst düzey müderrislik makamlarına kadar yükselebilmek gerekmektedir. Doğrudan kadılık görevine başlayanların veya sürekli müderrislik görevinde bulunanların kazaskerliğe kadar yükselmesi mümkün değildir. Müderris olarak ilmiye tarikine girenler Sahn müderrisliğinden sonra mevleviyet olarak adlandırılan üst düzey kadılıklara geçebilmişlerdir. Devletin son iki yüzyılında ise Süleymaniye derecelerinde görev yapan müderrisler mevleviyet kadılıklarına geçmeye başlamışlardır. Burada da mahreç mevleviyeti, bilâd-ı selâse/erbaa/hamse mevleviyeti (dönemine göre bu derece bu üç isimle de anılabilmektedir), Haremeyn mevleviyeti, İstanbul kadılığı ve Anadolu kazaskerliği yolu izlenmiştir.⁶

Anadolu kazaskerliği görevini yerine getirip Rumeli pâyesi⁷ alanların veya Rumeli kazaskeri mazullerinin tekrar Rumeli kazaskeri olmaları kanun haline gelmiştir. Bu durum Dürrizâde Mehmed Dürri Efendi'nin atanmasında belgelere şu şekilde yansımıştır:

Rumeli kâdı'askeri, Rumeli pâyelülerinden hasbe'l-usûl kazaskerliğe nâ'il olub bir sene ifâ-yı me'muriyetle inifisâl ettiği tarih ile kezâlik Rumeli pâyesini ihsân buyurulan zâtın pâye-i mezkûre nailiyeti ve bir de Anadolu kazaskerliğine ta'yin buyurulub kezâlik bir sene müddetle ifâ-yı hizmet eden zâtın tarih-i inifisâli nazar-ı itibâra alınarak kangısı mukaddem ise anâ tevcîh olunur. Bu kâ'ide kadîmen mer'î olub şeyhü'l-islâm-ı esbak Hasan Efendi zamânında vukû'bulân nizâ' ve ihtilâf üzerine sudûrun mütehayyizinden mürekkebe teşkil olunan komisyonda keyfiyet-i bi'l-etrâf müzâkere ile edilerek kâ'ide-i mezkûre tevsîk ve te'yîd edilmiş ve şimdiye kadar mu'âmele bunun üzerine cereyân idûb defter-i tarîk dahî buna müeyyed bulunmuştur.

⁶ En alt mevleviyet derecesi, devriye mevleviyetidir. Ancak devriye mevalilerinin 19. yüzyılda üst dereceli mevleviyet görevlerine fiilen atanamadıkları görülmektedir. Uzunçarşılı (2014:107) devriye mevalisi mazullerinin önce mahreç mevleviyeti pâyesini aldıklarını, sıraları geldiklerinde ise mahreç mevalisi olduklarını belirtmektedir. Ancak aynı eserde Uzunçarşılı (2014:106), devriye mevleviyetinin bir üst basamağı olan mahreç mevleviyetine Darü'l-hadis, Süleymaniye, Hâmise-i Süleymaniye ve Müsilâ-i Süleymaniye müderrislerinin atanma hakkı olduğunu belirtmektedir. Gerçekten de 1245 tarihli 13/1 numaralı tarîk defterinde mahreç mevleviyetine gerçekleştirilen 70 mevali atamasının tamamı müderrislikten geçmiştir. Aynı defterde bulunan 78 devriye mevalisinin hiçbiri daha üst mevleviyet görevlerine fiilen atanamamıştır (Kılıç, 2023).

⁷ Pâye: İlmiye teşkilatındaki bir memuriyetin fiilen yerine getirilmeden rütbe ve unvan olarak verilmesi durumudur. Görevin fiilen yerine getirilmesine mansıp denilirdi. Görevin fiilen yerine getirildiğini belirtmek için "bilfiil Rumeli kazaskeri" gibi ifadeler de eklenebilirdi. Pâye alanların mansıp alanlarla aynı haklara sahip olduğu belirtilmekle beraber istisnaları olsa da şeyhülislam olmak için bilfiil Rumeli kazaskeri olunması gerekirdi.

Binâen‘aleyh mezkûr Rumeli kâdî‘askerliğinin tarih-i infisâli cihetiyle akdamı bulunan kudemâ-yı sudûrdan Dürri Efendi Abd dâ‘îlerine tevcihi iktizâ eder ise de yine fermân efendimizindir. 29.12.1309 (BOA Y.PRK.MŞ. 4-8)

Rumeli kazaskerliği için sırası gelen ve şeyhülislam tarafından arz edilen, ilmiye ricalinin Rumeli kazaskeri olarak atanması beklenirken uygulama bazen farklı şekilde gerçekleşmiştir. İstisnai olarak, arzların dışındaki kişiler de Rumeli kazaskeri olarak atanabilmiştir. Örneğin Dürri Mehmed Efendi’nin görev süresinin sona ereceği Şeyhülislam tarafından bildirilmiştir. Yerine ise sabık Rumeli kazaskerinin atanmasının ilmiye tariki usulü olduğu belirtilerek yerine getirilecek isim de teklif edilmiştir:

Devletlü Efendim Hazretleri

Rumeli kâdî‘askeri semâhatlû Dürri Efendi Hazretleri’nin müddet-i mu‘ayyenesi şehri hâzır gâyetinden resîde-i hitâm olacağı cihetle sene-i âtiye Muharremi guresinden ‘itibâren sâbıkân Rumeli kâdî‘askeri ve hâlâ nakîbü‘l-eshrâf semâhatlû Tevfik Efendi Hazretleri’nin nasb ve ta‘yini usûl-ı tarîk icâbından ise de emr-ü fermân mekârim unvân-ı hazreti hilâfetpenâhi her ne vechile şeref-sünûh u sudûr buyurulur ise hükm-i celile-i infâz olunur efendim.

16 Zilhicce 1310 / 1 Temmuz 1893 Şeyhü’l-islâm Mehmed Cemaleddin.

Yazılân hâmiş sûretidir.

Ma‘rûz-ı bende-i dîrineleridir ki,

Resîde-i dest-i terkîm olan işbu tezkire-i ‘aliyye-i meşihat-penâhîleri manzûr-ı ‘âlî buyurularak emsâli sûret olacağı üzere müşârü’n-ileyh Dürri Efendi Hazretleri’nin bu sene dahî Rumeli kâdî‘askerliğinde ibkâsı hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet-penâhi şeref müte‘allik buyurulmuş olmağla ol babda emr-ü fermân hazret-i veliyyü‘l-emrindir. 18 Zilhicce 1310 / 3 Temmuz 1893 Serkâtib-i Hazret-i Şehriyâri (BOA Y.MTV. 79-87).

Ancak belgenin altına eklenen nottan ve tarîk defterlerinden anlaşıldığı kadarıyla bu arz kabul edilmemiştir. Çünkü görev süresi 1311/1893 tarihinde sonlandığı ifade edilen Dürri Mehmed Efendi 1318/1901 tarihine kadar görevini devam ettirmiştir (BOA İSTM.MŞH. DFT1.d. 24/3).

Kazaskerlerin atamaları Kanuni dönemine kadar veziriazamların sultanlara gerçekleştirdiği arzlar vasıta ile yapılmıştır. Ancak Şeyhülislamlığın daha üst konuma yükselmesi ile birlikte kazasker olmayı hak edenlerin takibi ve sultana arzları şeyhülislam aracılığı ile gerçekleştirilmiştir (Arı, 1994; İnalçık, 2013). İlk dönemlerde uzun olan kazasker görev süreleri ilmiye sınıfında oluşmaya başlayan yığılmanın da etkisiyle kısalmış, daha önce pek rastlanmayan azil olayları da sıklaşmıştır. Kazaskerlerden Hacı Hasanzâde 25 sene, Fenarizâde Muhyiddin Efendi ile Abdulkadir Kadri Hamîdi Çelebi 15 sene, Müeyyedzâde ile Konyalı Hamid Mahmud Efendi 10 sene, Ebussuud Efendi 8 sene bu görevi kesintisiz yerine getirmiştir (Şentop, 2005). Ancak bu süre XVII. yüzyılda 2 seneye, ardından da 1 seneye indirilmiştir (Uzunçarşılı, 2014). Söz konusu bir yıllık süre, devletin son dönemine kadar uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak bunun da istisnaları aşağıda Rumeli kazasker listesi incelenirken belirtilmiştir. İstisnaları da içeren söz konusu Rumeli kazasker listelerini içeren defter, Mahmud Kâmil Efendi’den ailesine intikal eden belgeler arasında bulunmuştur.

Rumeli Kazaskeri Mahmud Kâmil Efendi

Mahmud Kâmil Efendi, Of ulemasından Muhammed Emin Efendi’nin oğlu olup 1250/1834 yılında Of’un Paçan köyünde (günümüzde Çaykara bağlı Maraşlı köyü) doğmuştur. Temel eğitimini burada tamamlayıp bazı

dini ilimleri tedrisinden sonra Kayseri'ye gitmiş ve orada Hacı Torun Efendi'den icazet almıştır (1278/1862). İstanbul müderrisliği için açılan sınavda başarı göstererek İstanbul müderrisliğine nail olmuştur. İstanbul müderrisliğine nail olması ilmiye sınıfında yükselebilmesi için kendisine önemli imkanların önünü açmıştır. Çünkü yukarıda da bahsedildiği üzere ilmiye tarikinde yükselebilmek için İstanbul müderrisi pâyesine sahip olmak önemli bir basamaktır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve mezuniyetinde Fetvahane'ye girerek reisü'l-müsevvidliğe kadar yükselmiştir. Mevleviyet kadısı olmasının yolunu açan ise ilmiye rütbelerinden hamise-i Süleymaniye rütbesine yükselmesi olmuştur (Albayrak, 1990).

Huzur derslerine 1285/1868-1869 yılında devam etmiş ve 29 Safer 1296/22 Şubat 1879'da Kudüs mevleviyeti pâyesini almıştır. Bir yıl sonra Meclis-i Tedkikat-ı Şer'iyye azalığı, sonrasında 1 Muharrem 1301/2 Kasım 1883 tarihinde Medine kadılığı ile Haremeyn mevleviyeti derecelerini elde etmiştir. 29 Zilhicce 1309/25 Temmuz 1892'de İstanbul pâyesi, 23 Şevval 1317/24 Şubat 1900'de Anadolu Kazaskerliği pâyesini almıştır (Albayrak, 1990). 17 zilhicce 1318/7 Nisan 1900 tarihinde de bilfiil Rumeli kazaskeri olmuştur (İSTM.MŞH.DFT1.d/24-3; 25-3). 20 zilhicce 1326/9 Ekim 1908 tarihine kadar bu görevi sürdürmüş ve 13 Ramazan 1328 /18 Eylül 1910 tarihinde vefat etmiştir. Fatih Camii mezarlığına defnedilmiştir (MB.İ..146-56).

1101-1310 tarihli Rumeli Kazaskerlerini içeren Defter

Araştırmaya konu olan defter 1101/1690 ile 1310/1892 tarihleri arasında bilfiil Rumeli kazaskerliği görevinde bulunan ilmiye ricalinin listesini içermektedir. Defterin içeriği listenin başında “*Bin yüz tarihindan itibaren Rumeli kazaskerliğine âmed ve şod iden zevâtın esâmisini nâtk defterdir.*” şeklinde belirtilmiştir. Defter, Rumeli kazaskeri Mahmud Kâmil Efendi'nin oğlu Mehmed Fehmi Efendi'nin ailesinden temin edilmiştir.

Devlet arşivlerinde kazaskerlerin listesinin toplu halde yer aldığı bir belge bulunmamaktadır. Ancak yüksek rütbeli ulema kayıtlarını içeren “Ruûs Defterlerinde”⁸ ve “Tarik Defterlerinde”⁹ diğer mevleviyet dereceli ilmiye ricali gibi kazaskerler de kaydedilmiştir. Bu defterlerin her biri yaklaşık on yıllık süreyi içine aldığından uzun bir süreyi içine alan ve yalnızca bir mesleğe ait olan tüm kayıtları bulmak meşakkatlidir. Meşakkatli olmanın yanı sıra tüm defter serileri de bulunamadığı için aralarda ciddi boşluklar bulunmaktadır. Boşlukları doldurmak için ulema hayatını anlatan Şakayık ve zeyilleri olarak bilinen eserlere ve Osmanlı arşivindeki kayıtlara başvurmak gerekecektir. Ancak buradan da tüm listeye ulaşıp ulaşılamayacağı net değildir. Ayrıca terceme-i haller resmi nitelik taşımadığından bazen resmi kayıtlarla burada verilen tarihlerin tam örtüşmediği de olmaktadır.

Dolayısı ile elimizdeki defterin en dikkate değer kısmı 210 yıllık bir süre zarfında bilfiil Rumeli kazaskerliği görevinde bulunanları, görevlerinin başlama tarihlerini fasılasız bir şekilde içermesidir. Listenin derkenarında sonraki tarihte şeyhülislamlik makamına ulaşanlar da tarihleriyle birlikte kaydedilmiştir. Ayrıca kazaskerlik görevine birden fazla atananların kaçınıcı kez atandığı ve görev süresince uzatma alıp almadığı eklenmiştir.

Defterin 1101 tarihinden itibaren göreve başlayanları içermesinin sebebi belli değildir. Bunun nedeni defterin yazıldığı Mahmud Kâmil Efendi döneminde bu tarihten daha eski kayıtlara ulaşılamamış olması olabilir. 1310 tarihinden sonraki kayıtları içermemesinin sebebi ise henüz Mahmud Kâmil Efendi'nin kendisine kadar olan kayıtları içermesindedir. Mahmud Kâmil Efendi tarik defterlerindeki kayda göre 17 Zilhicce 1318 tarihinde bilfiil Rumeli kazaskeri olmuştur (BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d/24-3). Dolayısı ile bu tarihten sonraki kayıtlar

⁸ Ruus defterleri hakkında örnek bir çalışma için bkz. Aydın ve Günalan, 2011; Aydın ve Günalan, 2013.

⁹ Tarik defterlerinin ilmiye teşkilatı araştırmalarında önemi için bkz. Güldöşüren, 2018.

bulunmamaktadır. Listenin son kısmını tarik defterinden elde edilen verilere göre Rumeli kazaskeri eklemesi yapılmıştır.

Defterde 219 Rumeli kazaskeri atama kaydı bulunmaktadır. Bunların 136'sı farklı kazaskerlere aittir. Diğer 83 atamanın kaydı ise bu 136 kazaskerin yeniden atamalarına aittir. Mükerrer atamaların yanına kırmızı mürekkeple “saniyen”, “salisen” ve “rabian” ibareleri konulmuştur. Birden fazla göreve atananlardan ikinci defa göreve gelenler 66, üçüncü defa atananlar 13, dördüncü defa atananlar ise 4 kişi olarak gerçekleşmiştir. Dolayısı ile defterde kayıtlı kazaskerlerin 70'i bir kez, 53'ü iki kez, 9'u 3 kez ve 4'ü dört defa Rumeli kazaskerliği görevine gelmiştir.¹⁰

Rumeli kazaskerinin 49'unun şeyhülislam olduğu atama kadının kenarına kırmızı kalem ile eklenmiştir. Bu rakam bilfiil Rumeli kazaskerliğine yükselenlerin yaklaşık üçte birinin ilmiye sınıfının en üst makamı olan Şeyhülislamlık makamına da ulaştığını göstermektedir. Şeyhülislam olan 49 Rumeli kazaskerinin 17'si bu göreve ilk gelişlerinden sonra, 26'sı ikinci atanmalarından sonra, 4'ü üçüncü atanmasından, 2 si ise dördüncü görevinden sonra bu göreve atanabilmiştir.

Şeyhülislamlığa geçenlerin büyük kısmı görevden mazul durumda iken şeyhülislamlığa atanmıştır. Ama bazı Rumeli kazaskerleri doğrudan şeyhülislamlık makamına geçmişlerdir. Örneğin İmam-ı Sultani Mehmed Efendi, 1 Zilkade 1105/24 Haziran 1694 tarihinde göreve başlamış, 8 ay sonra Rumeli kazaskeri olarak 1 Şaban 1106/17 Mart 1695 tarihinde Mirza Mustafa Atanmıştır. Mehmed Efendi'nin kaydının yanında ise 4 Şaban 1106/20 Mart 1695 tarihinde Şeyhülislam olduğuna dair kayıt düşülmüştür. Es'ad Efendizâde es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi, 6 Cemaziyelahir 1192/2 Temmuz 1778 tarihinde Rumeli kazaskeri olmuş, 19 gün sonra meşihat makamına geçmiştir.

Şeyhülislam olmak için genel teamüle göre -istisnaları bulunsa da- Rumeli kazaskerliği pâyesi yeterli olmayıp bu görevi fiilen yerine getirmek gerekmektedir. Bu şartı yerine getirmeyen ancak meşihat makamına atanmak istenenlerin kısa süreliğine de olsa Rumeli kazaskerliğine atandığı görülmüştür. Örneğin Dürrizâde es-Seyyid Mehmed Arif Efendi bu durumun örneklerindedir. Arif Efendi 24 Ramazan 1199/31 Temmuz 1785 tarihinde göreve başladıktan sonra 18 Şevval 1199/24 Ağustos 1785 tarihinde şeyhülislamlık makamına atanmıştır. Bir aydan kısa süre içinde Rumeli kazaskerliğinden meşihat makamına atanması şeyhülislam olmak için bilfiil Rumeli kazaskeri olma teamülünü yerine getirmek için olmalıdır.¹¹

Şeyhülislamların terceme-i hallerine bakıldığında bilfiil Rumeli kazaskerliğinden meşihat makamına atanmanın istisnaları da bulunmaktadır. Yenişehirli Abdullah Efendi, es-Seyyid Murtaza Efendi, İsmail Efendi, Müftizâde Ahmed Efendi, Mehmed Kâmil Efendi, Hamidizâde Mustafa Efendi, Dürrizâde es-Seyyid Abdullah Efendi, Mehmed Zeynelabidin Efendi, Kadızade Mehmed Tahir Efendi, Ahmed Arif Hikmet Efendi, Mehmed Sadettin Efendi gibi şeyhülislamların terceme-i halleri incelendiğinde bilfiil Rumeli kazaskeri olmadıkları ve incelenen defterde kayıtlarının bulunmadıkları görülmektedir. İsimleri verilen ulema Rumeli kazaskerliğini pâye olarak edindikten sonra Şeyhülislam olmuşlardır. Özellikle Sultan Abdülaziz Döneminden itibaren bilfiil Rumeli kazaskerliği görevini yerine getirmenin öneminin kalmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü onun döneminde görev alan şeyhülislamların tamamı Rumeli kazaskerliğini pâye ile alarak bu makama getirilmişlerdir (İlmiyye Salnamesi, 1998; Altınsu, 1972).

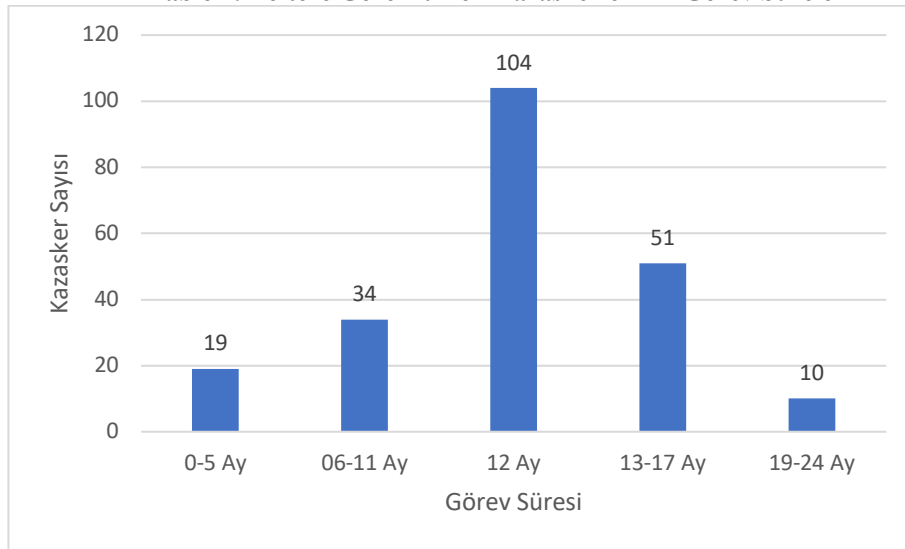
¹⁰ İkinci ve üçüncü atamalardaki farklılık, üç kez göreve gelenlerin aynı zamanda saniyen, 4 kez atananların ise saniyen ve salisen kayıtlarının da bulunmasındandır.

¹¹ İstanbulî Mehmed Ziyaeddin Efendi, 18 Muharrem 1327/9 Şubat 1909 tarihinde Rumeli kazaskeri olmuş 4 gün sonra ise şeyhülislamlığa atanmıştır (BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 24/3).

Kazaskerlerin görev süreleri incelendiğinde şu şekilde bir tablo ortaya çıkmaktadır: En çok tekrar eden görev süresi, sadece Rumeli kazaskerleri değil mevleviyet dereceli tüm ilmiye ricali için geçerli kabul edilen 12 aylık süredir.¹² Rumeli kazaskerlerinin yaklaşık yarısı (104 kişi) söz konusu 12 aylık süreyi tamamlamış ve sonrasında görevden ayrılmıştır.

Normal görev süresi olarak kabul edilen 12 aylık süreyi tamamlayamadan görevden ayrılanların sayısı 53 olarak tespit edilmiştir. Bu 53 kişinin 19'u 0-5 ay, 34'ü ise 6-11 ay görevde bulunmuştur. Görev süresi kısa olanların 14'ü şeyhülislamın azledilmesi, çeşitli sebeplerle görevlerinden ayrılması veya vefat etmeleri sebebiyle meşihat makamına atanmalarından Rumeli kazaskerliği görevini bırakmışlardır. Dolayısı ile görev sürelerinin kısalığı gibi bir durumdan söz etmek yerine terfi etmelerini söz konusu etmek daha doğru olacaktır. Bununla birlikte 37 Rumeli kazaskerinin görev süresi öngörülen 12 aylık süreden daha kısa olarak gerçekleşmiş bunun gerekçesi ise belirtilmemiştir.

Tablo 1. Deftere Göre Rumeli Kazaskerlerinin Görev Süreleri

En kısa süre Rumeli kazaskerliği yapan kişi İmam-ı Sultani Mahmud Efendi olmuştur. Mahmud Efendi 13 Rebiülevvel 1115/27 Temmuz 1703 tarihinde Rumeli kazaskeri olduktan sonra yerine 23 Rebiülahir 1115/5 Eylül 1703 tarihinde Tefkizâde Mehmed Efendi atanmıştır. Bu kadar kısa süre görevde kalmasının nedeni defterde yoktur. Halbuki Mahmud Efendi 18 Şaban 1118 tarihinde 16 aylık süre ile tekrar Rumeli kazaskeri olmuş ve sonrasında Şeyhülislam olmuştur.

12 aylık görev süresinin uzaması ise padişah ihsanı veya çeşitli gerekçelerle vuku bulmuş, genelde bu uzatma miktarı ve gerekçesi belirtilmiştir. Görev süresi 12 aydan fazla olan kazaskerlerin sayısı 61'dir. Bunların bazılarının kayıtlarının yanına görev süresinin ne kadar uzatıldığını ifade eden "med mah ..." tabiri kırmızı kalemle işlenmiştir. Bu şekilde görevinin uzatma süresi ayrıca yazılmış olan kayıtlar 1242/1827-1263/1847 tarihleri

¹² Müddet-i muayenenin 12 ay olduğu, Mehmed Necip Efendi'nin görev süresinin sonlanmasına ve yerine yeni atama kaydına ilişkin belgede de geçmektedir. Burada Recep ayının sonunda müddeti muayenesi dolacak denilmektedir. Göreve başlamasına bakıldığında Recep ayının sonunda 12 aylık süreyi doldurduğu anlaşılmaktadır.

"Devletlü Efendim Hazretleri,

Bi'l-fi'il Rumeli kazaskeri bulunân reisü'l-'ulemâ Mehmed Necib Efendi Hazretleri'nin müddet-i mu'ayenesi sene-i hâzıra Receb-i Şerifi gâyetinde resîde-i hitâm olacağı cihetle bu bâbda müttehaz olan kâ'ide-i tarîke nazaran kâdi'askerlik me'mûriyetine sâbık Anadolu kâdi'askeri olub Rumeli pâyesini haiz bulunan Ahîskavi Mehmed Şerif ve andan sonra sâbık Rumeli kâdi'askeri Dürrizâde Mehmed Dürrî Efendi'nin nasbı iktizâ ediyor ise de nezd-i mekârim-i vefd-i 'âlfide müşârün-ileyhimâdan kangısının ta'yini tensib ve fermân buyurulur ise sene-i merkûme Şa'bân'l-mu'azzamı guresinden itibâren mu'âmele-i resmîyesi icrâ olunacağına arz ve beyânıyla tezkere-i senâveri terkîm olundu efendim. 29 Cemâziye'l-ahir 1308 / 28 Kânûn-ı Sâni 1306 Şeyhü'l-islâm Ömer Lütfi (BOA. Y. MTV. 47/203)."

arasında görülmektedir. Bunların dışında da mutad süre olan 12 aylık süre aşılsa da uzatma durumları belirtilmemiştir.

En uzun süreli görev yapan Rumeli kazaskeri İmam-ı evvel Pirizâde Mehmed Sahib Efendi'dir. Mehmed Sahib Efendi birinci Rumeli sadaretine 23 Muharrem 1150/23 Mayıs 1737 tarihinde göreve başlamış ve 13 Zilkade 1151/22 Şubat 1739 tarihinde Mahmud Efendizâde Zeynelabidin Efendi atanana kadar 23 ay bu görevi sürdürmüştür. Böylece defterdeki tek atama dönemine ait en uzun süreli görevi gerçekleştirmiştir. 21 ay süre görev yapanlar Damadzâde Ahmed Efendi ile Feyzullah Efendi olmuştur. Kazaskerlik için uzun sayılan bu süreler belirli tarihlere yoğunlaşmamıştır. Örneğin Hekimbaşızâde Yahya Efendi 1 Cemaziyelahir 1101/12 Mart 1690 tarihinde, İsmail Efendizâde Mehmed Es'ad Efendi 1 Muharrem 1157/15 Şubat 1744, es-Seyyid Mehmed Nafi Efendi 24 Rebiülahir 1198/17 Mart 1784, Seretıbbâ-i Sultani Abdülhak Efendi 1 Zilkade 1257 tarihlerinde göreve başlamış ve 18 aylık süreyle Rumeli Kazaskerliği yapmışlardır. Bu durum ve diğer atamaların görev süreleri değişikliğin sistemsel bir değişiklikten değil de bireysel atamalardaki farklılıktan kaynaklandığını göstermektedir. Bu farklılık siyasi otoritenin kazaskerin görevini uzatma yönünde karar bildirmesi, şeyhülislam teklifi veya kazaskerlerin kendi tercihleri sebepleriyle olmuştur. Bazen de kazaskerler görevinin uzatılmasını talep etse de bu kabul görmemiştir (A. AMD. 5/28).

Defterdeki atama kayıtları aşağıda liste halinde sunulmuştur. Söz konusu bilgilerin kontrolü amacıyla arşivden ve diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler dipnot ile gösterilmiştir. Eğer verilen bilgiler defterdeki verilerle tutarlı ise sadece ilgili kaynak gösterilmiş, farklılık bulunması durumunda kaynakla birlikte bu farklılık da dipnotta gösterilmiştir.

Tablo. 1101/1318 yılları arası Rumeli Kazaskerleri

Atanan Rumeli Kazaskeri	Kaçıncı kez atandığı ve uzatma	Göreve Başlama Tarihi (Hicri)	Derkenarda Ek Bilgi
Hekimbaşızâde Yahya Efendi		1 Cemaziyelahir 1101 ¹³	
Erzincani es-Seyyid Ali Efendi		1 Muharrem 1103 ¹⁴	
Paşmakçızâde es-Seyyid Ali Efendi		1 Şaban 1103 ¹⁵	
Hekim Paşazâde Yahya Efendi	Saniyen	1 Rebiülevvel 1105 ¹⁶	
Mehmed Sadık Efendi		5 Şevval 1105 ¹⁷	
İmam-ı Sultani Mehmed Efendi	Saniyen	1 Zilkade 1105 ¹⁸	Şeyhülislam şod 4 Şaban 1106 ¹⁹
Mirza Mustafa Efendi		1 Şaban 1106 ²⁰	
Erzincani es-Seyyid Ali Efendi	Saniyen	24 Receb 1107 ²¹	
Ebezâde Abdullah Efendi		11 Şaban 1108 ²²	
Mirza Mustafa Efendi	Saniyen	20 Zilhicce 1109 ²³	

¹³ Şeyhî Mehmed Efendi, 1887. Şeyhi Mehmet Efendi kazaskerlerin göreve başlama tarihini değil de görevden ayrılış tarihlerini vermiştir. Dolayısıyla ondan alınan tarihler bir önceki kazaskerin görevden ayrılış tarihi olarak eserinde yer almıştır. Halef-selef kazaskerlerin görevden ayrılma ve başlama tarihlerinde farklılık olabileceği dikkate alınmalıdır.

¹⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, 2004.

¹⁵ Şeyhî Mehmed Efendi, 2004.

¹⁶ Şeyhî Mehmed Efendi, 2004: 13 Rebiülevvel 1105.

¹⁷ Şeyhî Mehmed Efendi, 2004: 20 Şevval 1105.

¹⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, 2004.

¹⁹ Özcan (2003): 453-454.

²⁰ Şeyhî Mehmed Efendi, 2264: 5 Şaban 1106.

²¹ Şeyhî Mehmed Efendi, 2264: Receb 1107.

²² Şeyhî Mehmed Efendi, 2264: Evahir-i Şaban 1108.

²³ Şeyhî Mehmed Efendi, 2264: Gurre-i Şaban 1109.

Erzincani es-Seyyid Ali Efendi	Salisen	20 Zilhicce 1110 ²⁴	
Paşmakçızâde es-Seyyid Ali Efendi	Saniyen	20 Cemaziyelahir 1112 ²⁵	Şeyhülislam şod Şevval 1115 ²⁶
Dede es-Seyyid Mehmed Efendi		22 Zilhicce 1113 ²⁷	
İmam-ı Sultani Mahmud Efendi		13 Rebiülevvel 1115 ²⁸	
Tevfikizâde Mehmed Efendi		23 Rebiülahir 1115 ²⁹	
Abdürrahimzâde Yahya Efendi		13 Recep 1115 ³⁰	
Hekimbaşızâde Yahya Efendi ³¹	Salisen	2 Cemaziyelahir 1116 ³²	
Ebezâde Abdullah Efendi	Saniyen	6 Safer 1117 ³³	Şeyhülislam şod 2 Zilkade 1119 ³⁴
Arif Abdülbaki Efendi		22 Cemaziyelevvel 1118 ³⁵	
Mehmed Ataullah Efendi		24 Şaban 1118 ³⁶	
İmam-ı Sultani Mahmud Efendi	Saniyen	18 Şaban 1119 ³⁷	Şeyhülislam şod 15 Cemaziyelahir?1125
Mirza Mustafa Efendi	Saniyen	27 Zilkade 1120 ³⁸	Şeyhülislam şod 9 Zilhicce 1126 ³⁹
Arif Abdülbaki Efendi		1 Muharrem 1122 ⁴⁰	
Menteşzâde Abdürrahim Efendi		17 Rebiülevvel 1123 ⁴¹	
İsmail Efendi		26 Zilhicce 1123 ⁴²	
Mehmed Ataullah Efendi	Saniyen	26 Cemaziyelevvel 1124 ⁴³	Şeyhülislam şod 16 Safer 1125
Menteşzâde Abdürrahim Efendi	Saniyen	22 Safer 1125 ⁴⁴	
Damadzâde Ahmed Efendi		4 Rebiülahir 1126 ⁴⁵	
Menteşzâde Abdürrahim Efendi	Salisen	13 Cemaziyelahir 1127 ⁴⁶	Şeyhülislam şod 12 Cemaziyelahir 1128 ⁴⁷
İsmail Efendi	Saniyen	23 Cemaziyelahir 1127 ⁴⁸	Şeyhülislam şod 26 Zilkade 1128 ⁴⁹
Sahaflar Şeyhizâde es-Seyyid Mehmed Efendi		3 Rebiülahir 1128 ⁵⁰	

²⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, 2265: Evasıt-ı Zilhicce 1110.

²⁵ Şeyhî Mehmed Efendi, 2265: 5 Cemaziyelahir 1112; Fındıklılı İsmet Efendi, 131: Cemaziyelahir 1113.

²⁶ İpşirli (2007:185-186): 9 Rebiülevvel 1115.

²⁷ Şeyhî Mehmed Efendi, 2265:18 Zilhicce 1113; Fındıklılı İsmet Efendi, Cemaziyelahir 1113.

²⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, 2265.

²⁹ Şeyhî Mehmed Efendi, 2265: 8 Rebiülahir 1115.

³⁰ Şeyhî Mehmed Efendi, 2277: 17 Recep 1115.

³¹ BOA. C. ADL. 85/5090.

³² Şeyhî Mehmed Efendi, 2277: Gurre-i Cemaziyelahir 1116.

³³ Şeyhî Mehmed Efendi, 2277.

³⁴ İpşirli (1988): 98.

³⁵ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

³⁶ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278: İki farklı nüshada 13 Şaban ve 23 Şaban 1118.

³⁷ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

³⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

³⁹ İpşirli (2020A:167-168): 8 Zilhicce 1126.

⁴⁰ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

⁴¹ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

⁴² Şeyhî Mehmed Efendi, 2278: 24 Zilhicce 1123.

⁴³ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278: 22 Cemaziyelevvel 1124.

⁴⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278:19 Safer 1125.

⁴⁵ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

⁴⁶ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

⁴⁷ İlmîye Salnamesi, 409; İpşirli (1988A: 289-290): 23 Cemaziyelahir 1127.

⁴⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278.

⁴⁹ Devhatü'l-Meşayih, 85-86: Zilhicce 1128.

⁵⁰ Şeyhî Mehmed Efendi, 2278: 2 Rebiülahir 1128.

Mirzazâde eş-Şeyh Mehmed Efendi		10 Rebiülevvel 1129 ⁵¹	
Damadzâde Ahmed Efendi	Saniyen	26 Rebiülevvel 1130 ⁵²	
Uşşakizâde es-Seyyid Abdullah Efendi		26 Zilkade 1131 ⁵³	
Mirzazâde eş-Şeyh Mehmed Efendi	Saniyen	12 Zilkade 1132 ⁵⁴	Şeyhülislam şod 17 Rebiülahir 1143 ⁵⁵
Kevakibizâde Veliyyüddin Efendi		1 Rebiülevvel 1134 ⁵⁶	
Reisületübbâ Ömer Efendi		1 Cemaziyelahir 1135 ⁵⁷	
Damadzâde Ahmed Efendi	Salisen	1 Cemaziyelahir 1136 ⁵⁸	Şeyhülislam şod 27 Şaban 1144 ⁵⁹
Paşmakçızâde es-Seyyid Abdullah Efendi		1 Şevval 1137 ⁶⁰	
Uşşakizâde es-Seyyid Abdullah Efendi	Saniyen	5 Şevval 1138 ⁶¹	
Fezullah Efendi		11 Muharrem 1139 ⁶²	
Ak Mahmud Efendizâde Zeynelabidin Efendi		12 Şevval 1140 ⁶³	
Paşmakçızâde es-Seyyid Abdullah Efendi	Saniyen	19 Şevval 1141 ⁶⁴	Şeyhülislam şod 6 Zilkade 1143 ⁶⁵
Dürrizâde Eş-şeyh Mehmed Efendi		19 Rebiülevvel 1143 ⁶⁶	
Ak Mahmud Efendizâde Zeynelabidin Efendi	Saniyen	30 Muharrem 1144 ⁶⁷	
Fezullah Efendizâde es-Seyyid Mustafa Efendi		11 Safer 1145	Şeyhülislam şod 6 Zilhicce 1148
Biraderzâde Mustafa Efendi		5 Rebiülevvel 1146 ⁶⁸	
Dürrizâde Eş-şeyh Mehmed Efendi	Saniyen	1 Rebiülevvel 1147 ⁶⁹	Şeyhülislam şod 3 Cemaziyelahir 1147
Es-Seyyid Mahmud Efendi		3 Cemaziyelahir 1147	
Mirzâde zâde Mehmed Salim Efendi		1 Receb 1148	
Es-Seyyid Mehmed Zeynelabidin Efendi		16 Muharrem 1149	
İmam-ı evvel Pirizâde Mehmed Sahib Efendi		23 Muharrem 1150 ⁷⁰	
Mahmud Efendizâde Zeynelabidin Efendi	Salisen	13 Zilkade 1151 ⁷¹	

⁵¹ Şeyhî Mehmed Efendi, 2279; Fındıklılı İsmet Efendi, 132: Rebiülahir 1129.

⁵² Şeyhî Mehmed Efendi, 2279: 20 Rebiülevvel 1130.

⁵³ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336: 1 Zilkade 1131.

⁵⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, 3337; Fındıklılı İsmet Efendi, 132: Rebiülahir 1132.

⁵⁵ İpşirli (2020:170-171): 17 Rebiülevvel 1143.

⁵⁶ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336.

⁵⁷ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336.

⁵⁸ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336.

⁵⁹ İpşirli (1993: 449-450): 27 Şaban 1144.

⁶⁰ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336; Fındıklılı İsmet Efendi, 119: Şevval 1137.

⁶¹ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336: 1 Şevval 1138.

⁶² Şeyhî Mehmed Efendi, 3336: 1 Safer 1139.

⁶³ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336; Fındıklılı İsmet Efendi, 182: Şevval 1140.

⁶⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, 3336.

⁶⁵ İpşirli (2007A: 185): 10 Zilkade 1143.

⁶⁶ Fındıklılı İsmet Efendi, 145: Cemaziyelevvel 1143.

⁶⁷ Fındıklılı İsmet Efendi, 182: Muharrem 1145.

⁶⁸ Fındıklılı İsmet Efendi, 138: Rebiülevvel 1146.

⁶⁹ Fındıklılı İsmet Efendi, 145: Rebiülevvel 1147.

⁷⁰ Özcan (2007: 288-290): Muharrem 1150.

⁷¹ Fındıklılı İsmet Efendi, 182: 1151 Zilkade.

Seretıbbıa-i Hayati Efendizâde Mehmed Emin Efendi		13 Zilkade 1152 ⁷²	Şeyhülislam şod 15 Rebiülevvel 1159
Mirzazâde Ahmed Neyli Efendi		16 Cemaziyelahir 1154	
Es-Seyyid Zeynelabidin Efendi	Saniyen	15 Şevval 1155	
İmam-ı evvel Pirizâde Mehmed Sahib Efendi	Saniyen	27 Muharrem 1156 ⁷³	Şeyhülislam şod 1 Safer 1158
İsmail Efendizâde Mehmed Es'ad Efendi		1 Muharrem 1157 ⁷⁴	
İmam-ı Sabık Abdurrahman Efendi		17 Receb 1158	
Mahmud Efendizâde es-Seyyid Zeynelabidin Efendi	Rabian	1 Receb 1159 ⁷⁵	Şeyhülislam şod 10 Şevval 1159
İsmail Efendizâde Mehmed Es'ad Efendi	Saniyen	25 Şevval 1159 ⁷⁶	Şeyhülislam şod 24 Rebiülevvel 1161
Mirzazâde Ahmed Neyli Efendi	Saniyen	25 Rebiülevvel 1160	
Kara Halil Efendizâde Mehmed Said Efendi		25 Rebiülahir 1161 ⁷⁷	Şeyhülislam şod 27 Şaban 1162
Vassaf Abdullah Efendi		1 Receb 1162 ⁷⁸	
Damadzâde Feyzullah Efendi		1 Cemaziyelahir 1163	
Dürrizâde Mustafa Efendi ⁷⁹		4 Şaban 1164	
Vassaf Abdullah Efendi	Saniyen	4 Şaban 1165 ⁸⁰	Şeyhülislam şod 27 Rebiülevvel 1168
Seretıbbıa Mehmed Said Efendi		7 Şaban 1166	
Damadzâde Feyzullah Efendi	Saniyen	7 Şaban 1167 ⁸¹	Cülus-ı Osman Han Salisen 28 Safer 1168
Mahmud Efendizâde Abdürrahim Efendi		10 Şaban 1168 ⁸²	Şeyhülislam şod 28 Şaban 1168
Dürrizâde Mustafa Efendi	Saniyen	10 Şaban 1169 ⁸³	Şeyhülislam şod 28 Şevval 1169
İmam-ı Evvel Pirizâde Osman Efendi		28 Şevval 1169 ⁸⁴	
Ebubekir Efendizâde Ahmed Efendi		1 Rebiülevvel 1170	Cülus-ı Mustafa Han salisen
Mehmed Salih Efendi		30 Safer 1171 ⁸⁵	Şeyhülislam şod 16 Cemaziyelevvel 1171
Mahmud Efendizâde Abdürrahim Efendi	Saniyen	16 Cemaziyelevvel 1171	
Hattat Veliyyüddin Efendi		19 Rebiülahir 1171 ⁸⁶	Şeyhülislam şod 29 Cemaziyelahir 1173
Ebubekirzâde Ahmed Efendi	Saniyen	28 Zilkade 1171 ⁸⁷	Şeyhülislam şod 9 Safer 1175
İsmail Efendizâde Şeyh Mehmed Said Efendi		30 Receb 1172	

⁷² İpşirli (2003:462): 13 Zilkade 1152.

⁷³ Özcan (2007: 288-290): 3 Muharrem 1156.

⁷⁴ Fındıklılı İsmet Efendi, 200: Muharrem 1157.

⁷⁵ Fındıklılı İsmet Efendi, 182: Receb 1159.

⁷⁶ Fındıklılı İsmet Efendi, 200: Şevval 1159.

⁷⁷ Özcan (2003B: 523-524): 28 Rebiülevvel 1161.

⁷⁸ İpşirli (2012: 559-560): 4 Receb 1162.

⁷⁹ BOA. C.ADL. 84/5049.

⁸⁰ İpşirli (2012: 559-560): 4 Şaban 1165.

⁸¹ BOA. C. ADL. 87-5225.

⁸² BOA. C. ADL. 86-5170.

⁸³ BOA. C. ADL. 97-5218.

⁸⁴ Devhatü'l-Meşayih, 103: Evahir-i Şevval 1169.

⁸⁵ BOA. C. ADL. 87-5216; Özcan (2003: 526): Rebiülevvel 1171.

⁸⁶ Özcan (2013:40-42): 19 Şaban 1171.

⁸⁷ Devhatü'l-Meşayih, 103: 1171.

Mirzazâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi		30 Receb 1173 ⁸⁸	
Ebubekir Efendizâde Osman Efendi		24 Zilkade 1174	
İmam-ı Evvel Pirizâde Osman Efendi	Saniyen	24 Şaban 1175 ⁸⁹	
Seretıbbâ-i Hassa Katıbzâde Mehmed Rafi' Efendi		4 Rebiülahir 1176	
Mirzazâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi	Saniyen	4 Rebiülahir 1177 ⁹⁰	
Ebubekir Efendizâde Osman Efende	Saniyen	4 Rebiülahir 1178	
Pirizâde Osman Efendi	Salisen	4 Rebiülahir 1179 ⁹¹	Şeyhülislam şod 15 Cemaziyelahir 1182
Mehmed Paşazâde Mir İbrahim Efendi		4 Rebiülahir 1180 ⁹²	
Feyzullah Nafiz Efendi		4 Rebiülahir 1181	
Es-Seyyid Mustafa Efendizâde es-Seyyid Abdullah Efendi		26 Cemaziyelevvel 1181	
Mirzazâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi	Salisen	26 Cemaziyelevvel 1182	Şeyhülislam şod 6 Zilkade 1183 ⁹³
Paşmakçızâde es-Seyyid Mehmed Efendi		1 Cemaziyelahir 1183	
Şerifzâde es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi		17 Şevval 1183 ⁹⁴	Şeyhülislam şod 1 Cemaziyelahir 1187 ⁹⁵
Salihzâde Mehmed Emin Efendi		17 Şevval 1184	
Mehmed Paşazâde Mir İbrahim Efendi	Saniyen	17 Şevval 1185 ⁹⁶	Şeyhülislam şod 23 Receb 1188
Vassaf Abdullah Efendizâde Mehmed Es'ad Efendi		17 Şevval 1186	Şeyhülislam şod 19 Şevval 1190 ⁹⁷
Damadzâde Mehmed Murad Efendi		2 Şevval 1187	Cülus-ı Abdülhamid han 8 Zilkade 1187
Salih Efendizâde Mehmed Emin Efendi	Saniyen	2 Şevval 1188	Şeyhülislam şod 29 Cemaziyelahir 1189
Es'ad Efendizâde es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi		30 Cemaziyelevvel 1189 ⁹⁸	
Es-Seyyid İbrahim Efendi		? Cemaziyelahir 1190 ⁹⁹	
Damadzâde Mehmed Murad Efendi	Saniyen	1 Cemaziyelahir 1191	
Dürrizâde Mehmed Nurullah Efendi		15 Safer 1192	
Es'ad Efendizâde es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi	Saniyen	6 Cemaziyelahir 1192 ¹⁰⁰	Şeyhülislam şod 25 Cemaziyelahir 1192
Dürrizâde es-Seyyid Mehmed Ataulah Efendi		25 Cemaziyelahir 1192	

⁸⁸ Devhatü'l-Meşayih, 104: Evahir-i Şevval 1173.

⁸⁹ Devhatü'l-Meşayih, 103: Evahir-i Şevval 1175.

⁹⁰ Devhatü'l-Meşayih, 104.

⁹¹ Devhatü'l-Meşayih, 103: Rebiülahir 1179.

⁹² Devhatü'l-Meşayih, 103.

⁹³ Devhatü'l-Meşayih, 104.

⁹⁴ Devhatü'l-Meşayih, 104: Şaban 1183.

⁹⁵ Devhatü'l-Meşayih, 1183.

⁹⁶ Devhatü'l-Meşayih, 105: Ramazan 1185

⁹⁷ Devhatü'l-Meşayih, 107.

⁹⁸ Özcan (2003A: 531-532): 29 Cemaziyelevvel 1189.

⁹⁹ Devhatü'l-Meşayih, 108; İpşirli (2000A: 300-301): 1 Cemaziyelahir 1190.

¹⁰⁰ Özcan (2003) 531-532.

Nakibü'l-eşraf es-Seyyid İbrahim Efendi	Saniyen	1 Receb 1193 ¹⁰¹	Şeyhülislam şod 5 Şevval 1196
Mollacıkzâde İshak Efendi		1 Receb 1194	
Seretıbbâ-i Şehriyâri Mehmed Arif Efendi		1 Receb 1195	
Dürrizâde es-Seyyid Mehmed Atallah Efendi	Saniyen	1 Rebiülevvel 1196 ¹⁰²	Şeyhülislam şod 15 Cemaziyelahir 1197 ¹⁰³
Seretıbbâ-i Şehriyâri Mehmed Arif Efendi	Saniyen	1 Rebiülevvel 1197	
Abdurrahman Efendizâde Ahmed Atallah Efendi		24 Rebiülahir 1197	Şeyhülislam şod 13 Şaban 1199 ¹⁰⁴
Es-Seyyid Mehmed Nafi' Efendi		24 Rebiülahir 1198	
Dürrizâde es-Seyyid Mehmed Arif Efendi		26 Şevval 1199	Şeyhülislam şod 18 Şevval 1199 ¹⁰⁵
Abdurrahman Efendizâde Mehmed Sadık Efendi		26 Şevval 1199	
Mehmed Mekki Efendi		14 Cemaziyelahir 1200 ¹⁰⁶	Şeyhülislam şod 2 Safer 1202 Sultan Mehmed Kumrulu Mescidde konağında
Es-Seyyid Yahya Tevfik Efendi		14 Cemaziyelahir 1201 ¹⁰⁷	Zeyrek'te konağında
Nakibü'l-eşraf es-Seyyid Mehmed Derviş Efendi		21 Receb 1202	Çarşamba pazarında konağında
Es-Seyyid Yahya Tevfik Efendi	Saniyen	21 Receb 1203 ¹⁰⁸	Şeyhülislam şod 9 Recep 1205 ¹⁰⁹ Cülus-ı Sultan selim han B 1203
Reiszâde Mustafa Aşer Efendi		28 Muharrem 1204 ¹¹⁰	Bahçe kapusunda türbe? olan konağında
İbrahim Efendizâde Mustafa Efendi		19 Şevval 1204	Kabasakalda Bilisticar konakta
Fetva Emini Osman Efendizâde Abdullah Efendi		24 Receb 1205 ¹¹¹	Şeyhülislam şod 28 Muharrem 1204 Vefa'da Taştekneler'de konağında
Veliyyüddin Efendizâde Mehmed Emin Efendi		1 Receb 1206	Cibali'de konağında
Reiszâde Mustafa Aşer Efendi	Saniyen	1 Receb 1207 ¹¹²	Şeyhülislam şod 18 Rebiülevvel 1212 Acemoğlu Meydanında isticar olunan Hacı Selim Ağa konağında
Mehmed Salih Efendizâde Ahmed Es'ad Efendi		1 Receb 1208 ¹¹³	Acemoğlu meydanındaki konağında
Hafız Hayrullah Efendi		1 Receb 1209	Bahçe kapusunda konağında
Fetva Emini Osman Efendizâde Abdullah Efendi	Saniyen	1 Receb 1210	Taştekneler'de Konağında

¹⁰¹ Devhatü'l-Meşayih, 1193. İpşirli, (2000A), 300-301.

¹⁰² Devhatü'l-Meşayih, 108: 1197.

¹⁰³ Devhatü'l-Meşayih, 108: 18 Cemaziyelahir 1197.

¹⁰⁴ Devhatü'l-Meşayih, 109: 14 Şaban 1197.

¹⁰⁵ Devhatü'l-Meşayih, 109.

¹⁰⁶ Devhatü'l-Meşayih, 111: 15 Cemaziyelahir 1200.

¹⁰⁷ Bu tarih Devhatü'l-Meşayih'de Rumeli pâyesini alma tarihi olarak verilirken, bilfiil göreve gelişinin ilk tarihi olarak 28 Rebiülevvel 1202 olarak verilir (Devhatü'l-Meşayih, 115).

¹⁰⁸ Devhatü'l-Meşayih, 115.

¹⁰⁹ Devhatü'l-Meşayih, 115: 21 Recep 1205.

¹¹⁰ Devhatü'l-Meşayih, 116.

¹¹¹ Defterde 1204 olarak yazılmış ancak kronolojiye uymadığı için sehven böyle yazıldığı değerlendirilmiştir.

¹¹² Devhatü'l-Meşayih, 117: Recep 1207.

¹¹³ Devhatü'l-Meşayih, 119.

Veliyyüddin Efendizâde Mehmed Emin Efendi	Saniyen	1 Receb 1211	Cibali'de konağında
Samanizâde Ömer Hulusi Efendi		1 Receb 1212 ¹¹⁴	Şeyhülislam şod 18 Safer 1215 Kabasakalda Bilisticar olunan konakta
Mehmed Salih Efendizâde Ahmed Es'ad Efendi	Saniyen	1 Receb 1213 ¹¹⁵	Şeyhülislam şod 29 Muharrem 1218 Sultan Mahmud'da Boyacı Kapusunda isticar olunan konakta
Raif İsmail Paşazâde es-Seyyid İbrahim İsmet Efendi		1 Receb 1214	Div? oğlu yokuşunda konağında
Ahmed Ataullah Efendizâde Mehmed Arif Efendi		1 Receb 1215	Eski Ali Paşa kurbunda konağında
Veliyyüddin Efendizâde Mehmed Emin Efendi	Salisen	1 Receb 1216	Cibali'de konağında
Mahmud Çavuşzâde Ahmed Şemseddin Efendi		1 Receb 1217	Taş kasabada konağında
Raif İsmail Paşazâde es-Seyyid İbrahim İsmet Efendi	Saniyen	1 Şaban 1218	Div? oğlu yokuşunda konağında
Nakibül-Eşraf Şerifzâde es-Seyyid Mehmed Ataullah Efendi		2 Şaban 1219 ¹¹⁶	Şeyhülislam şod 1 Receb 1221 Sultan Selim'de konağında
Ahmed Ataullah Efendizâde Mehmed Arif Efendi	Saniyen	1 Şaban 1220	Şeyhülislam şod 22 Muharrem 1222 Eski Ali Paşa kurbunda konağında
İshak Efendizâde Ahmed Muhtar Efendi		1 Şaban 1221	Fatih'te Dürriyâde konağında
Mahmud Çavuşzâde Ahmed Şemseddin Efendi	Saniyen	1 Şaban 1222	Cülus-ı Mustafa Han 22 Rebiülevvel 1222 Taş kasabada konağında
Sabık İmam-ı Evvel-i Şehriyâri Derviş Hafız Mehmed Efendi		1 Cemaziyelahir 1223	Cülus-ı Mahmud han 2 Cemaziyelevvel 1223 Çatalçeşme'de konağında
Kethüdazâde Mehmed Sadık Efendi		1 Muharrem 1224	Tavşan Taşında konağında
Osman Paşazâde es-Seyyid Mustafa İzzet Efendi		1 Muharrem 1225	Cibali'de Veli Efendizâde konağında
İshak Efendizâde Mehmed Ataullah Efendi		22 Şaban 1225	Sultan Mahmud'da konağında
Aşer Efendizâde Mehmed Hafid Efendi		22 Şaban 1226	Zeyrek'te Tefik Efendi konağında
Alizâde es-Seyyid Mehmed Nureddin Efendi		6 Zilhicce 1226	Çakmakçılar yokuşundaki konakta
İmam-ı evvel-i Şehriyâri Karyemi? Ahmed Kâmil Efendi		11 Rebiülahir 1227	Demir kapuda konağında
Hazine Kethüdası el-Hac Halil Efendi		1 Rebiülahir 1228 ¹¹⁷	Çatalçeşme'de konağında
Mekki Efendizâde Mustafa Asım Efendi		1 Rebiülahir 1229 ¹¹⁸	Şeyhülislam şod 19 Rebiülevvel 1233 Kantarcılar'da konağında
Osman Paşazâde es-Seyyid Mustafa İzzet Efendi	Saniyen	1 Rebiülahir 1230	Cibali'de Veli Efendi konağında
Kethüdazâde Mehmed Sadık Efendi	Saniyen	13 Rebiülahir 1231	Tavşan Taşında konağında

¹¹⁴ Devhatü'l-Meşayih, 118.¹¹⁵ Devhatü'l-Meşayih, 118.¹¹⁶ Devhatü'l-Meşayih, 120: Şaban 1219.¹¹⁷ Devhatü'l-Meşayih, 125.¹¹⁸ Devhatü'l-Meşayih, 124.

Sıdkizâde Ahmed Şeyda Efendi		1 Zilkade 1231 ¹¹⁹	Zeyrek'te Tevfik Efendi konağında
Sabık İmam-ı Evvel-i Şehriyâri Karyemi? Ahmed Kamili Efendi	Saniyen	1 Zilkade 1232	Tavşan Taşında konağında
Hazine Kethüdası el-Hac Halil Efendi	Saniyen	1 Zilkade 1233 ¹²⁰	Şeyhülislam şod 8 Zilkade 1234 Şehzade Başında Selim Paşa Konağında
Şerifzâde hafidi es-Seyyid Mustafa Edib Efendi		1 Zilkade 1234	Haseki'de Halis Molla Konağında
Hekim Ali Paşa hafidi Mir Mehmed Sadullah Efendi		1 Zilkade 1235	Tavşan Taşında Konağında
Sıdkizâde Ahmed Şeyda Efendi	Saniyen	1 Zilkade 1236 ¹²¹	Şeyhülislam şod 25 Safer 1238 ¹²² Taş Kasabada Şemseddin Molla Konağında
Halil Hamid Paşazâde Mehmed Arif Efendi		1 Zilkade 1237	Adakçılar başında Salih Molla Konağında
Pirizâde Hafidi Mir Yahya Efendi		1 Zilkade 1238	Bağçe kapusunda Konağında
Seretıbba-i Şehriyâri Mustafa Behcet Efendi		1 Zilkade 1239	Demir kapuda Mora'lı Osman Efendi Konağında
Nakibü'l-eşraf Tevfik Efendi hafidi es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi		1 Zilkade 1240	Sultan Mehmed'de Yeni Hamamda Konağında
Halil Hamid Paşazâde Mehmed Arif Efendi	Saniyen	1 Zilkade 1241	Şehzade Başında Selim Paşa Konağında
Nakibü'l-Eşraf Abdullah Efendizâde es-Seyyid Ahmed Reşid Efendi ¹²³	2 mah med	1 Zilkade 1242	Zeyrek'te Tevfik Efendi konağında
Mir Mehmed Rahmi Efendi		1 Muharrem 1244	Sultan Mehmed'de Konağında
Pirizâde Hafidi Mir Yahya Efendi	Saniyen	1 Muharrem 1245 ¹²⁴	Bağçe Kapusunda konağında
Seretıbba-i Sultani Mustafa Behcet Efendi	Saniyen	1 Muharrem 1246 ¹²⁵	Demir kapuda Kambur Mustafa Bey Konağında
Halil Hamid Paşazade Mehmed Arif Efendi	Salisen 2 mah med	1 Rebiülahir 1247 ¹²⁶	Şehzade Başında Selim Paşa Konağında
Arabzâde Mehmed Arif Efendizâde Mehmed Sadullah Efendi	2 mah med	1 Receb 1248 ¹²⁷	Mezkûr konakta
İmam-ı evvel Hazret-i Şehriyâri es-Seyyid Mehmed Zeynelabidin Efendi	5 mah med	1 Şevval 1249 ¹²⁸	
Arabzâde Mehmed Arif Efendizâde Mehmed Hamdullah Efendi	5 mah med	1 Rebiülevvel 1251 ¹²⁹	Süleymaniye'de konağında
Melek Paşazâde Mir Abdulkadir Efendi	5 mah med	1 Şaban 1252 ¹³⁰	Fatih'te Gelenbevizâde Said Efendi Konağında
Halil Hamid Paşazâde Mehmed Arif Efendi	Rabian 5 mah med	1 Muharrem 1254 ¹³¹	Bâb-ı Vâlâ-yı Fetvâpenâhide
Arabzâde Mehmed Arif Efendizâde Mehmed Sadullah Efendi	3 mah med	? Cemaziyelevvel 1255 ¹³²	Cülus-ı Hümayun Abdülhamid Han 19

¹¹⁹ Devhatü'l-Meşayih, 127.

¹²⁰ Devhatü'l-Meşayih, 125.

¹²¹ BOA. C. ADL. 33-1968; Devhatü'l-Meşayih, 127.

¹²² Devhatü'l-Meşayih, 127.

¹²³ Müddetinin 2 ay uzatılması hakkında: BOA. C. ADL. 20/1221.

¹²⁴ BOA. HAT. 1582/49. BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 13/3.

¹²⁵ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 13/3.

¹²⁶ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 13/3.

¹²⁷ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 13/3.

¹²⁸ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 13/3.

¹²⁹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 13/3.

¹³⁰ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/5.

¹³¹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/4; 4 ay ibkâsı hakkında bkz. BOA. C. ADL. 59/3589.

¹³² BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/4; 1 Cemaziyelevvel 1255.

			Rebiülevvel 1255 Vekayi Rıza Efendi
Meşreb Efendizâde Abdurrahman Efendi	4 mah med	1 Şaban 1256 ¹³³	Çörekçizâde
Seretıbbâ-i Sultani Abdülhak Efendi	5 mah med	1 Zilhicce 1257 ¹³⁴	Çörekçizâde İzzet Efendi
Nakibül'eşraf es-Seyyid Mehmed Es'ad Efendi	5 mah med	1 Cemaziyelevvel 1259 ¹³⁵	Hüsnü Efendi
Arabzâde Mehmed Hamdullah Efendi	4 mah med	1 Şevval 1260 ¹³⁶	Rıza Efendi
Yessârîzâde Mustafa İzzet Efendi	4 mah med	1 Safer 1262 ¹³⁷	Çörekçizâde
Keçecizâde hafidi Abdulhalim Efendi	3 mah med ¹³⁸	1 Cemaziyelahir 1263 ¹³⁹	
Meşreb Efendizâde Abdurrahman Efendi ¹⁴⁰	Saniyen	1 Ramazan 1264 ¹⁴¹	Çörekçizâde
Abdülhak Molla Efendi	Saniyen	1 Ramazan 1265 ¹⁴²	Hüsnü Efendi
Arabzâde Mehmed Hamdullah Efendi	Salisen	1 Ramazan 1266 ¹⁴³	Rıza Efendi
Fındıkzâde es-Seyyid İbrahim Halil Efendi		1 Ramazan 1267 ¹⁴⁴	Rıza Efendi
Meşreb Efendi hafidi Mehmed Arif Efendi		1 Ramazan 1268 ¹⁴⁵	Şeyhülislam şod 21 Cemaziyelahir 1270 Çavuşzâde Aziz Efendi
Nakibül'eşraf es-Seyyid Hasan Tahsin Bey Efendi		1 Ramazan 1269 ¹⁴⁶	Aziz Efendi
Ömer Ağazâde Mir Mehmed Tevfik Efendi		1 Ramazan 1270 ¹⁴⁷	Aziz Efendi
Gelenbevizâde Mehmed Said Efendi		1 Ramazan 1271 ¹⁴⁸	Aziz Efendi
Salih Efendi hafidi Mehmed Rüşdi Efendi		1 Receb 1272 ¹⁴⁹	Aziz Efendi
Sabıkan İmam-ı Evvel Hazreti Şehriyâri Mustafa İzzet Efendi		1 Receb 1273 ¹⁵⁰	Vekayi Aziz Efendi
Şeyhülislam- Esbak Dürrizâde Abdullah Efendizâde Mehmed Şerif Efendi		1 Receb 1274 ¹⁵¹	Külahi
Nakibül'eşraf es-Seyyid Hasan Tahsin Bey Efendi	Saniyen	1 Receb 1275 ¹⁵²	Külahizâde Ter... Efendi

¹³³ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/4.

¹³⁴ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/4.

¹³⁵ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/4.

¹³⁶ BOA. A. AMD. 1/14; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 14/4.

¹³⁷ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 15/4; 29/4; 14/4; BOA. A. AMD. 1/50.

¹³⁸ Med almasının teklifi ve kabulü için bkz. A. MKT. 114/90.

¹³⁹ BOA. A. AMD. 1/91; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 15/4.

¹⁴⁰ Görev süresine birkaç ay zam istemesi ancak kabul görmediği için müddeti muayenesi sonrası görevden ayrılması hakkında bkz. BOA. A. MKT. 236/76.

¹⁴¹ BOA. A. AMD. 5/28; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 15/4; 29/4.

¹⁴² BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 15/4; 29/4.

¹⁴³ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 15/4. 29/4.

¹⁴⁴ BOA. A. DVN. 69/33; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 15/4; 29/4.

¹⁴⁵ BOA. A. DVN. 78/54; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 29/4; 16/4.

¹⁴⁶ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 29/4; 16/4.

¹⁴⁷ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 29/4; 16/4.

¹⁴⁸ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 16/4.

¹⁴⁹ BOA. A. MKT.MHM. 85/77; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 16/4.

¹⁵⁰ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 16/4.

¹⁵¹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 16/4.

¹⁵² BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 16/4.

Arabzâde Mehmed Zeki Efendi		1 Receb 1276 ¹⁵³	Ahmed Kamil Efendi
Nakibü'l-eşraf Yasinizâde Mehmed Alim Efendi		1 Receb 1277 ¹⁵⁴	Cülus-ı Hümayun Abdulaziz han 17 zilhicce 1277 Gündâ?
Zeynelabidin Efendizâde Mehmed Cemaledin Efendi ¹⁵⁵		1 Receb 1278 ¹⁵⁶	Külâhi
İmam-ı Esbak ve Reisü'l-ulema Mustafa İzzet Efendi	Saniyen	1 Receb 1279 ¹⁵⁷	Külâhi
İsmet Beyzâde Abdullah Rafet Efendi		1 Receb 1280 ¹⁵⁸	Raşid Efendi
Sirozî Abdürrahim Efendizâde Tahir Efendi		1 Receb 1281 ¹⁵⁹	Vefat-ı müşarünileyh Tahir Efendi 5 Zilhicce 1271
Arabzâde Mehmed Zeki Efendi	Saniyen	25 Zilhicce 1281 ¹⁶⁰	Salih Efendi
Şeyhülislam Arif Efendizâde Mehmed Sadık Efendi		17 Zilhicce 1282 ¹⁶¹	Kâmil Efendi
Nakibü'l-eşraf Yasinizâde Mehmed Alim Efendi	Saniyen	1 Muharrem 1284 ¹⁶²	Kâmil Efendi
Zeynelabidin Efendizâde Mehmed Cemaledin Efendi	Saniyen	1 Muharrem 1285 ¹⁶³	Balizâde Rifat Efendi, Mumaileyh Rifat şehiden vefat etmiştir 10 Rebiülevvel 1275
Arabzâde Mehmed Amir Efendi ¹⁶⁴		1 Muharrem 1286 ¹⁶⁵	Müsevvitlerden İsmail Ramiz Efendi
Sabıkan İmam-ı Evvel Hazreti Şehriyâri Mustafa İzzet Efendi	Salisen	1 Muharrem 1287 ¹⁶⁶	İsmail Ramiz Efendi
Zeynelabidin Efendizâde Mehmed İmadüddin Efendi		1 Muharrem 1288 ¹⁶⁷	Bab-ı meşihat penâhinin Mercanda Ali paşa konağında nakli? Osman Efendi
Şeyhülislam Arif Efendizâde Mehmed Sıddık Efendi	Saniyen	1 Muharrem 1289 ¹⁶⁸	Osman Efendi
Meclis-i Tedkikât-ı Şer'iyeye Reisi Hasan Rafet Efendi		1 Muharrem 1290 ¹⁶⁹	Osman Efendi
Zeynelabidin Efendizâde Mehmed Cemaledin Efendi	Salisen	1 Muharrem 1291	Osman Efendi
Ali Paşazâde Ahmed İzzet Bey	Saniyen	1 Zilkade 1292 ¹⁷⁰	Cülus-ı Sultan Murad Han 5 Cemaziyelevvel 1293
Nakibü'l-eşraf Dervişü'l-ulema İmamü'l-esbak Mustafa İzzet Efendi	Rabian	1 Muharrem 1293 ¹⁷¹	Şeyhülislam şod? olunub yerine İmam-ı Evvel-i Şehriyâri Hasan

¹⁵³ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 17/5; 16/4; 17/5.

¹⁵⁴ BOA. A. DVN. 159/77; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 17/5.

¹⁵⁵ Rumeli pâyesi olup sabık Anadolu kazaskerliği hakkında bkz. BOA. A. DVN. 174/44.

¹⁵⁶ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 17/5.

¹⁵⁷ BOA. İ.DH. 1291/101560; BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 17/5.

¹⁵⁸ BOA. İSTM. MŞH. DFT1. d. 17/5; 18/6; BOA. İ. DH. 1291/101582.

¹⁵⁹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 18/6.

¹⁶⁰ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 18/6.

¹⁶¹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 18/6.

¹⁶² BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 18/6.

¹⁶³ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 18/6.

¹⁶⁴ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 19/4.

¹⁶⁵ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 18/6; 19/4.

¹⁶⁶ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 19/4.

¹⁶⁷ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 19/4.

¹⁶⁸ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 19/4.

¹⁶⁹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 19/4.

¹⁷⁰ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3.

¹⁷¹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3.

			Cülus-ı Hümayun-ı Hazreti Abdülhamid Han-ı Sani Hayrullah Efendi nasb şod 5 Cemaziyelahir 1291
Es-Seyyid Mehmed Necip Efendi		1 Muharrem 1294 ¹⁷²	Şeyhülislam olunub yerine İmâm-ı Evvel-i Şehriyâri Hasan Hayrullah Efendi nasb şod 5 Cemaziyelahir 1291 tarihiyle müşarünileyh Hayrullah Efendi azl olunub Hasan Fehmi defa-i saniyen olarak makam-ı fetvaya tayin şod Said Bey
Arif Efendizâde Mehmed Sadık Efendi	Salisen	1 Muharrem 1295 ¹⁷³	Said Bey
Dağistanizâde Mehmed Muhyiddin Efendi		15 Şaban 1295 ¹⁷⁴	Abdullah Şakir Efendi müsteşar şod
Reisü'l-ulema Zeynelabidin Efendizâde Mehmed Cemaleddin Efendi	Rabian	15 Şaban 1296 ¹⁷⁵	
İmam-ı Evvel Şehriyâri esbak es-Seyyid Mehmed Ali Rıza Efendi		1 Ramazan 1297 ¹⁷⁶	Hasan Hayrullah Efendi azl ve fetva emini Halil Efendi Şeyhülislam şod 15 Receb 1294
Ali Paşazâde Ahmed İzzet Bey	Saniyen	1 Zilkade 1298 ¹⁷⁷	
Ali Satı' Efendizâde Kadri Bey ¹⁷⁸		1 Muharrem 1300 ¹⁷⁹	
Es-Seyyid Mehmed Necib Efendi	Saniyen	1 Rebiülevvel 1301 ¹⁸⁰	
Dürrizâde Mehmed Dürri Efendi		1 Cemaziyelevvel 1302 ¹⁸¹	İsmet Efendi müsteşar şod 2 Ramazan 1315
Dağistanizâde Mehmed Muhyiddin Efendi	Saniyen	1 Cemaziyelevvel 1303 ¹⁸²	
Harputî Abdurrahman Efendizâde Mustafa Tevfik Efendi		1 Cemaziyelevvel 1304 ¹⁸³	Kâmil Efendi Vekayi şod
Vak'anüvis Ahmed Lütfi Efendi		1 Cemaziyelevvel 1305 ¹⁸⁴	Şemsi Efendi Muadil? Şod Şevval 1318
İmam-ı Evveli Şehriyâri esbak es-Seyyid Mehmed Ali Rıza Efendi	Saniyen	1 Şaban 1306 ¹⁸⁵	Ziyaeddin Efendi kadı-yı İstanbul şod Recep 1315
Es-Seyyid Mehmed Necib Efendi ¹⁸⁶	Salisen	1 Şaban 1307 ¹⁸⁷	

¹⁷² BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3; 21/3.

¹⁷³ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3; 21/3.

¹⁷⁴ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3; 21/3.

¹⁷⁵ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3; 21/3.

¹⁷⁶ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3; 21/3.

¹⁷⁷ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3. 21/3.

¹⁷⁸ 2 mah temdid edilmesi hakkında bkz. BOA. İ. DH. 899/71504.

¹⁷⁹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 31/3; 21/3.

¹⁸⁰ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5; BOA. İ. DH. 899/71504.

¹⁸¹ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

¹⁸² BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

¹⁸³ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

¹⁸⁴ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

¹⁸⁵ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

¹⁸⁶ Görev süresinin 12 ay sonra bitmesinin gerektiği ve yerine iki isim önerilmesi ile bu önerilerin dikkate alınmayarak görev süresinin 5 ay uzaması hakkında bkz. BOA. Y. MTV. 47/203.

¹⁸⁷ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

Kasidecizâde Süleyman Efendi		1 Muharrem 1309 ¹⁸⁸
Dürrizâde Mehmed Dürri Efendi ¹⁸⁹	Saniyen	1 Muharrem 1310 ¹⁹⁰

Sonuç

Kazaskerler, Osmanlı Devleti'nde kuruluştan itibaren önemli rol oynamıştır. Divan-ı Hümayun üyesi olarak idari işlerden, yüksek yargının başı ve kadıların atanmasından sorumlu olarak hukuki işlerden ayrıca müderrislerin atamasından sorumlu olarak eğitim işlerinden mesul tutulmuştur. Şeyhülislamın etkisi artmasına kadar da ulema sınıfının reisi olarak kabul edilmiştir.

Bu çalışmada devlet arşivlerinde bulunmayan ve Rumeli kazaskerlerinin listesini içeren bir defter ilim dünyasına tanıtılmıştır. Mehmed Kâmil Efendi'nin Rumeli kazaskerliği döneminde hazırlandığı değerlendirilen defter 1101/1690 ile 1310/1892 tarihleri arasındaki 210 yıllık süreçte bilfiil Rumeli kazaskerliği yapan ulema listesini sunmaktadır. Söz konusu süreçte 136 farklı kazaskere ait olmak üzere 219 Rumeli kazaskerinin ataması kronolojik olarak sunulmuştur. Defterdeki isimler ve tarihler ulema biyografileri, tarik defterleri ve devlet arşivlerinden elde edilen bilgilerle tetkik edilmiştir. Sonuç olarak burada bahsedilen kaynaklardan elde edilen verilerle araştırmaya konu olan defterdeki verilerin tutarlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla defterde bulunan ancak arşivde kaydına henüz rastlanmayan kazaskerler hakkında verilen bilgilerin doğruluğu şüphe uyandırmamaktadır.

Defterden elde edilen verilere göre Rumeli kazaskerlerinin normal görev süreleri 12 aydır ancak bu süreç 6 aya kadar kısalabilmiş, 23 aya kadar da uzayabilmiştir. 1310 tarihinden sonra ise Rumeli kazaskerlerinin görev süreleri çok daha uzun gerçekleşmiştir. Kazaskerlerin yaklaşık yarısı birden fazla kez bu makama atanmıştır. Rumeli kazaskerlerinin üçte biri de en üst makam olan şeyhülislamlık makamına ulaşmıştır.

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Cevdet Adliye (C.ADL): 20/1221, 33/1968, 87/5216, 59/3589, 84/5049, 85/5090, 86/5170, 87/5225, 97/5218.

Hatt-ı Hümayûn (HAT): 1582/49.

İrade Dahiliye (İ.DH): 899/71504, 1291/101560, 1291/101582.

İrade Taltifat (İ.TAL): 129/75 .

İstanbul Müftülüğü Meşihat Defteri (İSTM.MŞH.DFT1.d): 13/3, 14/5, 15/4, 16/4, 17/5, 18/6, 19/4, 20, 21/3, 22/5, 23/4, 24/53, 25/3, 28/26, 29/4, 31/3, 34/313.

Mabeyn-i Hümayun İradeleri (MB.İ): 146/56.

Sadaret Amedi Kalemî Evrakı (A.AMD): 1/14, 1/50, 1/91, 5/28, 114/90,

Sadaret Divan Kalemî Evrakı (A.DVN): 69/33, 78/54, 159, 174/44,

Sadaret Mektubi Kalemî Evrakı (A.MKT): 236/76.

Sadaret Mektubi Mühimme Kalemî Evrakı (A.MKT.MHM): 85/77.

Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y.MTV): 47/203, 79/87.

¹⁸⁸ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5; 23/5.

¹⁸⁹ Atanması hakkında bkz. BOA. Y. PRK.MŞ. 4/8. 1310 Zilhiccesinde görevi bitecek diye yerine Tefik Efendi teklif edilmesi ancak süresinin bir sene daha uzatılması hakkında bkz. BOA. Y. MTV. 79/87. 1315'te kendisine murassa Osmanlı nişanı tevcih edilmesi ve bu tarihte hala Rumeli kazaskerliği hakkında bkz. BOA. İ. TAL. 129/75; BOA. BEO. 1087/81466.

¹⁹⁰ BOA. İSTM. MŞH. DFT1.d. 22/5.

Yıldız Perakende Evrakı Meşihat Dairesi Maruzatı (Y.PRK.MŞ): 4/8.

Babialı Evrak Odası Evrak (BEO): 1087/81466.

Araştırma Eserleri

Akgündüz, M. (1997). *Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi (Amaç, Yapı, İşleyiş)*. İstanbul: Ulusal Yayınları.

Albayrak, S. (1990). *Son Devir Osmanlı Uleması (İlmiye Ricalinin Teracim-i Ahvali)*, (Cilt 2). İstanbul: Medrese Yayınevi.

Altunsu, A. Osmanlı Şeyhülislamı. Ankara: Ayyıldız Matabaası.

Arı, M. S. (1994). Osmanlılar'da Şeyhülislamlık Müessesesi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 170-178.

Atçıl, A. (2019). *Erken Modern Osmanlı İmparatorluğu'nda Âlimler ve Sultanlar*. İstanbul: Klasik Yayınevi.

Aydın, B. ve Günalan, R. (2001). XVI. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Mevleviyet Kadıları. *Prof. Dr. Şevki Nezih Aykut Armağanı*. İstanbul: Etkin Kitaplar, 19-34.

Aydın, B. ve Günalan, R. (2013). Ruus Defterlerine göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Müderrisleri, *Osmanlı'nın İzinde Prof. Dr. Mehmet İpşirli Armağanı*, (Cilt 1). İstanbul: Timaş Yayınları, 155-191.

Baltacı, C. (1974). Kâdî-asker Rûz-nâmçeleri'nin Tarihî ve Kültürel Ehemmiyeti. *İslam Medeniyeti Mecmuası*, 4(1), 55-101.

Danişmend, İ. H. (1971) *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (Cilt 5). İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Fındıklılı İsmet Efendi (2021). *Tekmiletü'ş-Şakâ'ik fî Hakkı Ehli'l-Hakâ'ik*. İ. Yıldırım (Yay. haz.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Gökçay, G. (1694). *XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Anadolu ve Rumeli Kazaskerleri*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Bitirme Tezi.

Güldöşüren, A. (2018). "Osmanlı Ulemâsı ve İlmiye Teşkilatı İçin Önemli Bir Kaynak: Tarik Defterleri". *Din ve Hayat TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi* (0/34), 125-129.

Halaçoğlu, Y. (2014). *XVI-XVII. yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Heşt Behişt VII. Ketibe, Fatih Sultan Mehmet Devri (1451-1481). (2013).Çev. Muhammed İbrahim Yıldırım. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Hezârfen Hüseyin Efendi. (1998). *Telhîsü'l-Beyan Fî Kavânîn-i Âl-i Osmân*. Haz. Sevim İlgürel. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İlmiyye Sâlnâmesi (Osmanlı İlmiyye Teşkilâtı ve Şeyhülislamı). (1998). Yayına Hazırlayanlar: S. A. Kahraman, A. N. Galitekin ve C. Dadaş, İstanbul: İşaret Yayınları.

İnalçık, H. (2013). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*. Çev. Ruşen Sezer. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

İpşirli, M. (1988). Abdullah Efendi, Ebezâde. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 1), 98.

İpşirli, M. (1988A). Abdürrahim Efendi, Menteşzâde. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 1), 289-290.

İpşirli, M. (1993). Damadzâde Ahmed Efendi. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 8), 449-450.

İpşirli, M. (1997). Osmanlı Devleti'nde Kazaskerlik (XVII. Yüzyıla Kadar). *Belleten* 61(232), 597-700.

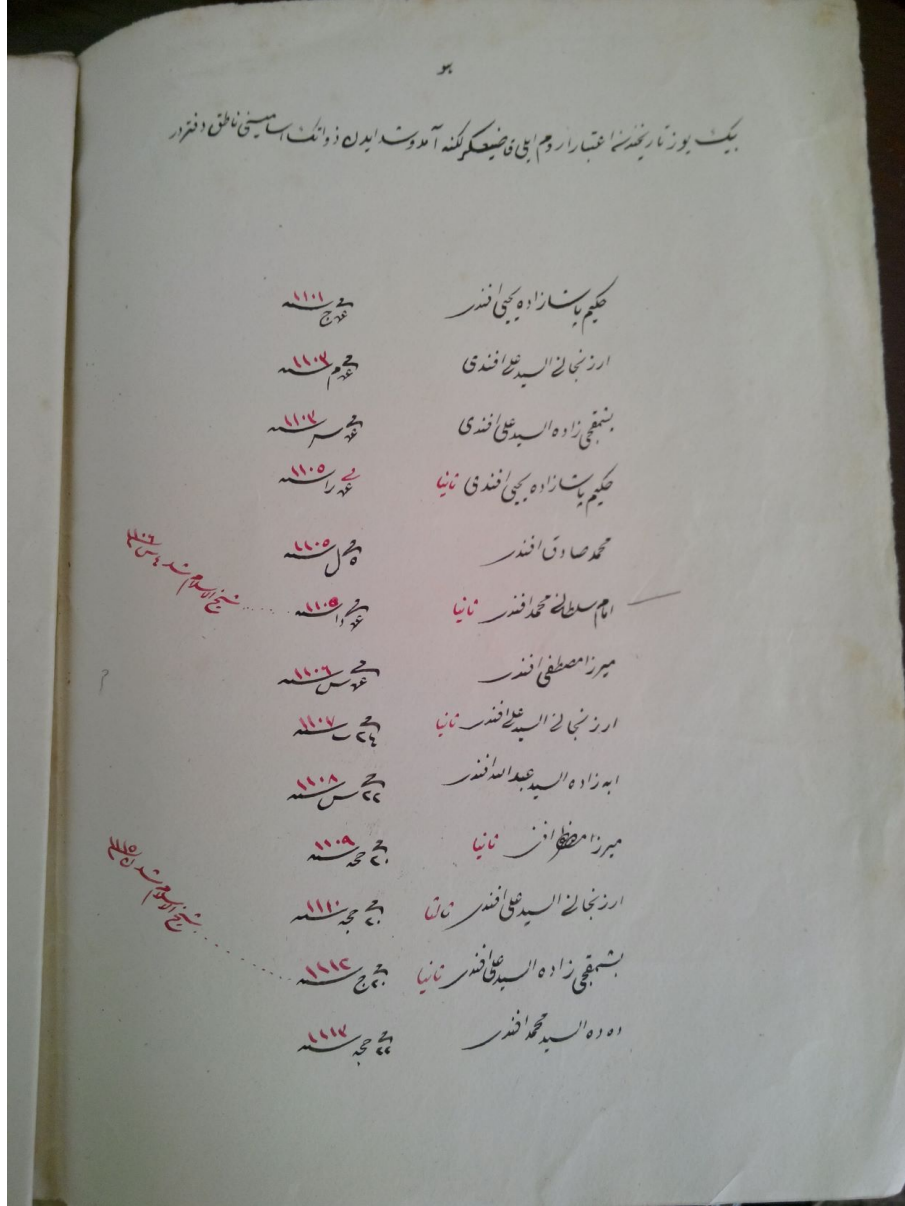
İpşirli, M. (2000). Kazasker. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 22), 140-143.

İpşirli, M. (2000A). İbrâhim Efendi, Seyyid. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 21), 300-301.

İpşirli, M. (2003). Emin Efendi, Hayâtizâde. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 28), 462.

- İpşirli, M. (2007). Paşmakçızâde Ali Efendi. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 34), 185-186.
- İpşirli, M. (2007A). Paşmakçızâde es-Seyyid Abdullah Efendi. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 34), 185.
- İpşirli, M. (2012). Vassâf Abdullah Efendi. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 42), 559-560.
- İpşirli, M. (2020). Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 30), 170-171.
- İpşirli, M. (2020A). Mirza Mustafa Efendi. TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 30), 167-168.
- Kânûnâme-i Âl-i Osman*. (2003). Haz. Abdulkadir Özcan. İstanbul: Kitabevi.
- Koçi Bey Risalesi*. (1998). Haz. Yılmaz Kurt. Ankara: Akçağ Basım.
- Kılıç, C. (2023). Osmanlı Devleti'nde Üst Düzey Kadı Atamaları (19. Yüzyılın İlk Yarısı). *İslami İlimler Dergisi* (18/1), 77-104.
- Müstakimzâde Süleyman Saadeddin. (1978). *Devhatü'l-Meşayih*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Nev'izâde Atâyî (2017). *Hadâiku'l-Hakâik fi Tekmileti's-Şakâ'ik* (2 Cilt). S. Donuk (Yay. haz.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Özcan, T. (2003). Mehmed Efendi, İmâm-ı Sultânî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 28), 453-454.
- Özcan, T. (2003A). Mehmed Şerif Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 28), 531-532.
- Özcan, T. (2003B). Mehmed Said Efendi, Halilefendizâde. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 28), 523-524.
- Özcan, T. (2007). Pîrîzâde Mehmed Sâhib Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 34), 288-290.
- Özcan, T. (2013). Veliyyüddin Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 43), 40-42.
- Özen, Ş. (2001). "Kadılkudât". *TDV İslam Ansiklopedisi*. (Cilt 24), 77-82.
- Öztuna, Y. (1996). *Devletler ve Hanedanlar* (Cilt 2). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmanî* (Cilt 6). Yayına hazırlayan: Akbayır, N. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ortak yayını.
- Şentop, M. (2005). *Osmanlı Yargı Sistemi ve Kazaskerlik Kurumu*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Şeyhi Mehmet Efendi (2018). *Vekâyiü'l-Fudalâ* (4 Cilt). R. Ekinci (Yay. haz.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Taşköprülüzâde Ahmed Efendi. (2019) *eş-Şakâiku'n-Numaniyye fi Ulemaî'd-Devleti'l-Osmâniyye*. M. Hekimoğlu (Yay. haz.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Uşşâkîzâde İbrahim Hasîb Efendi (2017). *Zeyl-i Şakâ'ik*. R. Ekinci (Yay. haz.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2014). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Yıldırım, Ş. (2012). İslam Hukukunda Yargıç Etiği. *Şarkiyat* (0/8), 33-50.

1101/ 1690 Tarihleri Arasında Bilfil Rumeli Kazaskerlerinin Listesini İçeren Defter

۱۱۱۵	اهم سلطان محمود افندرس
۱۱۱۵	نوفیق زاده محمد افندرس
۱۱۱۵	عبدالرحیم زاده بسجی افندرس
۱۱۱۶	حکیم بایزاده بسجی افندرس
۱۱۱۶	ابو زاده عبدالعزیز افندرس
۱۱۱۸	عارف عبدالباقر افندرس
۱۱۱۸	محمد عطف الله افندرس
۱۱۱۹	اهم سلطان محمود افندرس
۱۱۲۰	میرزا مظفر افندرس
۱۱۲۰	عارف عبدالباقر افندرس
۱۱۲۱	منص زاده عبدالرحیم افندرس
۱۱۲۴	اسماعیل افندرس

محمد عطاء اللہ اذنی نانا	حج ۱۱۴۶ھ	شیخ الاسلام شیخ الاسلام
منتش زاده عبد الرحیم اذنی نانا	حج ۱۱۴۵ھ	
داماد زاده احمد اذنی	حج ۱۱۴۶ھ	
منتش زاده عبد الرحیم اذنی نانا	حج ۱۱۴۷ھ	شیخ الاسلام شیخ الاسلام
اسمیر اذنی نانا	حج ۱۱۴۷ھ	شیخ الاسلام شیخ الاسلام
صیغری شیخ زاده محمد اذنی	حج ۱۱۴۸ھ	
میرزا زاده النج محمد اذنی	حج ۱۱۴۹ھ	
داماد زاده احمد اذنی نانا	حج ۱۱۵۰ھ	
نقش زاده عبداللہ اذنی	حج ۱۱۵۱ھ	
میرزا زاده شیخ محمد اذنی نانا	حج ۱۱۵۲ھ	شیخ الاسلام شیخ الاسلام
کوکبی زاده ولی الدین اذنی	حج ۱۱۵۳ھ	
ریاضی اذنی	حج ۱۱۵۴ھ	

۱۱۳۶	شیخ الاسلام شیخ علی	داماد زاده احمد افندی
۱۱۳۷	محمد	بشمیر زاده عبداللہ افندی
۱۱۳۸	محمد	نعت زاده عبدلہ افندی
۱۱۳۹	محمد	فیض اللہ افندی
۱۱۴۰	محمد	آن محمود زاده زین العابدین افندی
۱۱۴۱	شیخ الاسلام شیخ داؤد	بشمیر زاده عبداللہ افندی
۱۱۴۲	محمد	در زاده الشیخ محمد افندی
۱۱۴۳	محمد	آن محمود زاده زین العابدین افندی
۱۱۴۴	شیخ الاسلام شیخ ہارون	فیض اللہ زاده اصفیہ افندی
۱۱۴۵	محمد	برادر زاده مظفر افندی
۱۱۴۶	شیخ الاسلام شیخ صالح	در زاده الشیخ محمد افندی
۱۱۴۷	محمد	السید محمود افندی
۱۱۴۸	محمد	میر زاده محمد علی افندی
۱۱۴۹	محمد	السید محمد زین العابدین افندی

1150	امام اول برزاده محمد صاحب انز
1151	محمد اول زاده زين العابدين انز
1152	سراطا جانی انز زاده محمد بن انز
1153	ميرزاده احمد بن انز
1154	السيد زين العابدين انز
1155	امام اول برزاده محمد صاحب انز
1156	اسماعيل انز زاده محمد اسعد انز
1157	امام بن عبد الرحمن انز
1158	محمد اول زاده السيد العابدين انز
1159	اسماعيل انز زاده محمد اسعد انز
1160	ميرزاده احمد بن انز
1161	قره خيل انز زاده محمد اسعد انز
1162	وصاف عبد الله انز

سراطلا محمد سعید افندر	چشمه	
دامادزاده فیض اللہ افندر	چشمه ۱۱۶۶	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۶ھ
ارزادہ مصطفیٰ افندی	چشمه ۱۱۶۶	
وصف عبدالعزیز نیا	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ
سراطلا محمد سعید افندر	چشمه ۱۱۶۶	
دامادزاده فیض اللہ افندر نیا	چشمه ۱۱۶۶	جسوس فقہاء فضائل چشمه ۱۱۶۶ھ
محمود افندر زادہ عبدالرحیم افندی	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ
ارزادہ مصطفیٰ افندر نیا	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ
امام اول پیرزادہ غنیمت افندر	چشمه ۱۱۶۵	جسوس مصطفیٰ فیض اللہ افندر نیا ۱۱۶۵ھ
ابوبکر افندر زادہ احمد افندر	چشمه ۱۱۶۵	
محمد صالح افندر	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ
محمود افندر زادہ عبدالرحیم افندر نیا	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ
خطاط ولی الدین افندر	چشمه ۱۱۶۵	
ابوبکر زادہ احمد افندر نیا	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ
اسماعیل افندر زادہ شیخ محمد سعید افندر	چشمه ۱۱۶۵	شیخ الاسلام سنہ ۱۱۶۵ھ

حج ۱۱۷۳	میرزا زاده السید محمد سعید افند
حج ۱۱۷۴	ابوبکر افند زاده غنیم افند
حج ۱۱۷۵	امام اول میرزا زاده غنیم افند نانیا
حج ۱۱۷۶	سراجنا خاصه کاتب زاده محمد رفیع افند
حج ۱۱۷۷	میرزا زاده السید محمد سعید افند نانیا
حج ۱۱۷۸	ابوبکر افند زاده غنیم افند نانیا
حج ۱۱۷۹	میرزا زاده غنیم افند نان
حج ۱۱۸۰	محمد بابا زاده میرزا اسماعیل افند
حج ۱۱۸۱	فیض الله نافذ افند
حج ۱۱۸۱	مصطفی افند زاده عبدالغفور
حج ۱۱۸۲	میرزا زاده السید محمد سعید افند نانیا
حج ۱۱۸۳	یسمعی زاده السید محمد افندی
حج ۱۱۸۴	شریف زاده السید شریف افندی
حج ۱۱۸۴	صالح زاده محمد امین افندی

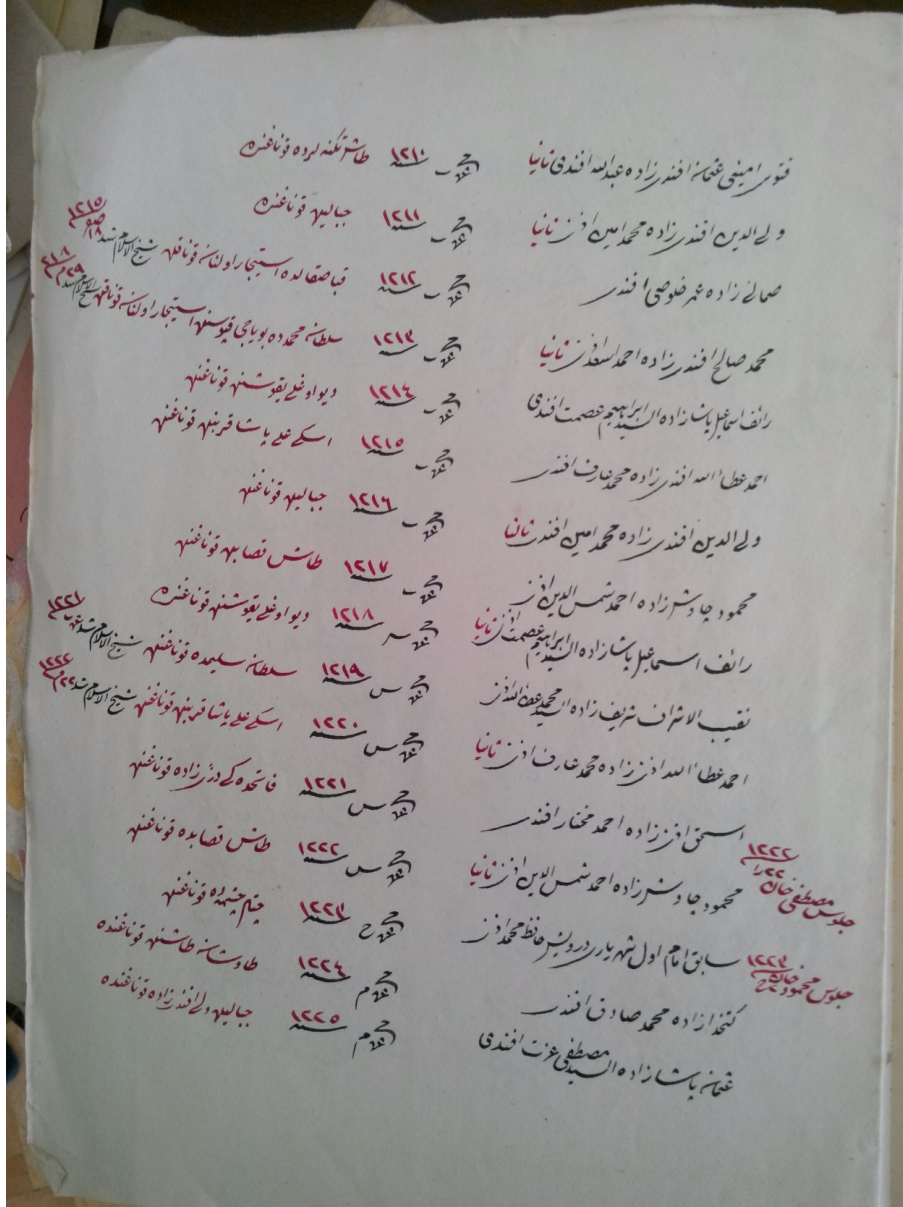
حج ۱۱۸۲
سراج محمد

حج ۱۱۸۳
سراج محمد

حج ۱۱۸۴
سراج محمد

۱۱۸۵	سنة ۱۱۸۵	محمد بن زاده مير ابراهيم انزلی
۱۱۸۶	سنة ۱۱۸۶	دوست عبد الله انظر زاده محمد اسعد انظر
۱۱۸۷	سنة ۱۱۸۷	دانا زاده محمد مراد انظر
۱۱۸۸	سنة ۱۱۸۸	مصباح انظر زاده محمد اسعد انظر
۱۱۸۹	سنة ۱۱۸۹	اسعد انظر زاده محمد بن اسعد انظر
۱۱۹۰	سنة ۱۱۹۰	السيد ابراهيم انظر
۱۱۹۱	سنة ۱۱۹۱	دانا زاده محمد مراد انظر
۱۱۹۲	سنة ۱۱۹۲	در زاده محمد نور الله انظر
۱۱۹۳	سنة ۱۱۹۳	اسعد انظر زاده محمد بن اسعد انظر
۱۱۹۴	سنة ۱۱۹۴	در زاده محمد عطاء الله انظر
۱۱۹۵	سنة ۱۱۹۵	نقيب الاشراف السيد ابراهيم انظر
۱۱۹۶	سنة ۱۱۹۶	علاء زاده اسحق انظر
۱۱۹۷	سنة ۱۱۹۷	سراج شاه يار محمد عارف انظر
۱۱۹۸	سنة ۱۱۹۸	در زاده محمد عطاء الله انظر
۱۱۹۹	سنة ۱۱۹۹	سراج شاه يار محمد عارف انظر

عبد الرحمن افند زاده احمد عطا الله افند	حج ۱۱۹۷	شیخ الاسلام شمس الدین
السید محمد باغ افندی	حج ۱۱۹۱	
دروازه محمد رضا افندر	حج ۱۱۹۹	شیخ الاسلام شمس الدین
عبد الرحمن افند زاده محمد صادق افند	حج ۱۱۹۹	
محمد کی افندی	حج ۱۲۰۰	سلطان محمد قیصر بیگ سجده خوانانم شیخ الاسلام شمس الدین
السید یحیی توفیق افندر	حج ۱۲۰۱	زبرکده خوانانم
نقیب الامان محمد رؤف افندر	حج ۱۲۰۴	چهارشنبه بازارنم خوانانم
السید یحیی توفیق افند رثایا	حج ۱۲۰۴	زبرکده خوانانم شیخ الاسلام شمس الدین
رئیس زاده مصطفی افندر	حج ۱۲۰۶	باغچه قیوسنم سربه اوکده خوانانم
ابراهیم افند زاده مصطفی افند	حج ۱۲۰۵	قیاصالحه بالاسیما خوانانم شیخ الاسلام شمس الدین
فتور امینی خیمه افند زاده عبدالله افند	حج ۱۲۰۶	وفاده طاشکند کرده خوانانم شیخ الاسلام شمس الدین
دکتر الدین افند زاده محمد امین افندر	حج ۱۲۰۶	جالیهم خوانانم
رئیس زاده مصطفی افند رثایا	حج ۱۲۰۷	عجم افندی سید سلیمان افندی رثایا خوانانم شیخ الاسلام شمس الدین
محمد صالح افند زاده احمد اسد افند	حج ۱۲۰۸	عجم افندی سید سلیمان افندی خوانانم
صافظ خیر الله افندی	حج ۱۲۰۹	باغچه قیوسنم خوانانم

اسمى افندى زاده محمد رضا افندى	۱۴۴۵	حج	سلمان محمد زاده تونافنده
عاشق افندى زاده محمد حفيد افندى	۱۴۴۶	حج	زبير كله توفيق افندى تونافنده
عمر زاده السيد محمد نور الدين افندى	۱۴۴۷	حج	بهاء فريد تونافنده
امام اول شهر بارى قويم احمد كمال افندى	۱۴۴۷	حج	تيمور قيوده تونافنده
خواجه كنده اسمى الحاج فصيل افندى	۱۴۴۸	حج	چشم چشمه تونافنده
كلى افندى زاده مصطفى ناصم افندى	۱۴۴۹	حج	قطر حيدر زاده تونافنده شيخ الاسلام
عقلمت پست زاده ميرزا محمد تونافنده	۱۴۵۰	حج	جباليه اول افندى تونافنده
كنده زاده محمد صادق افندى نانيا	۱۴۵۱	حج	طوسه تونافنده
صدر زاده احمد رشيد افندى	۱۴۵۱	حج	زبير كله توفيق افندى تونافنده
سبن نام اول شهر بارى قويم احمد كمال افندى نانيا	۱۴۵۲	حج	طوسه تونافنده
خواجه كنده اسمى الحاج فصيل افندى نانيا	۱۴۵۳	حج	شاه او ده باشي تونافنده شيخ الاسلام
شريف زاده حفيد السيد مصطفى ابي اسنان	۱۴۵۴	حج	فصيله خالص ملا تونافنده
عليه السلام حفيد مير محمد سعد افندى	۱۴۵۵	حج	طوسه تونافنده
صدر زاده احمد رشيد افندى نانيا	۱۴۵۶	حج	طوسه تونافنده
فصيل حفيد باش زاده محمد رشيد افندى	۱۴۵۷	حج	طوسه تونافنده
بهر زاده حفيد مير محمد افندى	۱۴۵۸	حج	باغچه قيوده تونافنده

سر ابطا شهر بيار مصطفی بجهت افند	۱۴۴۹	تیمور نبوده مرده لی عثمانی افند
نقیب الاشرف توفیق افند محمد بن احمد	۱۴۵۰	سلطان محمد دهم کی حمله توانغنه
خلیل حمید بیات زاده میر محمد عرف افند	۱۴۵۱	شهر اوه باشنه سلیم بیات توانغنه
نقیب الاشرف عبدالعزیز زاده احمد بن احمد	۱۴۵۲	زرنگه توفیق افند توانغنه
میر محمد رحمان افندی	۱۴۵۳	سلطان محمد دهم توانغنه
میر زاده محمد میر بیگی افند	۱۴۵۴	باغچه تیمور نبوده توانغنه
سر ابطا سلطان احمد مصطفی بجهت افند	۱۴۵۵	تیمور نبوده قنبر مصطفی بیگ توانغنه
خلیل حمید بیات زاده محمد عرف افند	۱۴۵۶	شهر اوه باشنه سلیم بیات توانغنه
عربزاده محمد عرف افند زاده محمد سعد افند	۱۴۵۷	مذکور توانغنه
امام اول حضرت شهر بيار محمد بن العابدین	۱۴۵۸	سلیمان نبوده توانغنه
عربزاده محمد عرف افند زاده محمد سعد افند	۱۴۵۹	فاطمه کهنه زاده توانغنه
سلطان بیات زاده میر عبدالقادر افند	۱۴۶۰	باب والار قنبر بیات
خلیل حمید بیات زاده میر محمد عرف افند	۱۴۶۱	وقایع ضابط
عرب زاده محمد عرف افند زاده محمد سعد افند	۱۴۶۲	چور کج زاده
مشرب افند زاده عبدالرحمن افند	۱۴۶۳	

سراط اسطان عبدالرحمن افندی مدینه	حج ۱۴۵۷	چورکچی زاده عزت افند
نقیب الاسلام محمد احمد افند مدینه	حج ۱۴۵۹	حضر افند
عرب زاده محمد احمد افندی مدینه	حج ۱۴۶۰	رضافند
یسر زاده مصطفی عزت افند مدینه	حج ۱۴۶۴	چورکچی زاده
کیمی زاده حمید رشید افند مدینه	حج ۱۴۶۴	
مشرّب افند زاده عبد الرحمن افند مدینه	حج ۱۴۶۶	
عبدالرحمن ملا افند نایا	حج ۱۴۶۵	سخی افند
عرب زاده محمد احمد افند نایا	حج ۱۴۶۶	رضافند
فندق زاده السید ابراهیم خلیل افند	حج ۱۴۶۷	
مشرّب افند حمید محمد عارف افند	حج ۱۴۶۸	جوادش زاده عزیز افند شیخ الاسلام
نقیب الاسلام السید حسن افند	حج ۱۴۶۹	عزیز افند
عمر افند زاده میر محمد توفیق افند	حج ۱۴۷۰	
کلبشور زاده محمد سعید افند	حج ۱۴۷۱	
صالح افند حمید محمد رشید افند	حج ۱۴۷۴	

بقا نام اول حضرت شهید مصطفیٰ زاده	۱۴۷۴	۱۴۷۴	۱۴۷۴
شیخ الاسلام اسبق فخرزاده عبدالعزیز زاده محمد شریف زاده	۱۴۷۶	۱۴۷۶	۱۴۷۶
نقیب الاشرف حسن محمد بن بک زاده	۱۴۷۵	۱۴۷۵	۱۴۷۵
عرب زاده محمد زکی افندی	۱۴۷۶	۱۴۷۶	۱۴۷۶
یسنجی زاده محمد علی زاده	۱۴۷۷	۱۴۷۷	۱۴۷۷
زین العابدین فخرزاده محمد جمالدین زاده	۱۴۷۸	۱۴۷۸	۱۴۷۸
ام اول اسبق در رئیس العیاض فخرزاده	۱۴۷۸	۱۴۷۸	۱۴۷۸
نصیب بک زاده خدیو مراد افندی	۱۴۸۰	۱۴۸۰	۱۴۸۰
سیروز عبدالرحیم زاده طاهر افندی	۱۴۸۱	۱۴۸۱	۱۴۸۱
شیخ الاسلام عارف فخرزاده محمد صدیق زاده	۱۴۸۲	۱۴۸۲	۱۴۸۲
نقیب الاشرف یسنجی زاده محمد علی افندی	۱۴۸۴	۱۴۸۴	۱۴۸۴
زین العابدین فخرزاده محمد جمالدین بک زاده	۱۴۸۵	۱۴۸۵	۱۴۸۵
عرب زاده محمد عارف افندی	۱۴۸۶	۱۴۸۶	۱۴۸۶

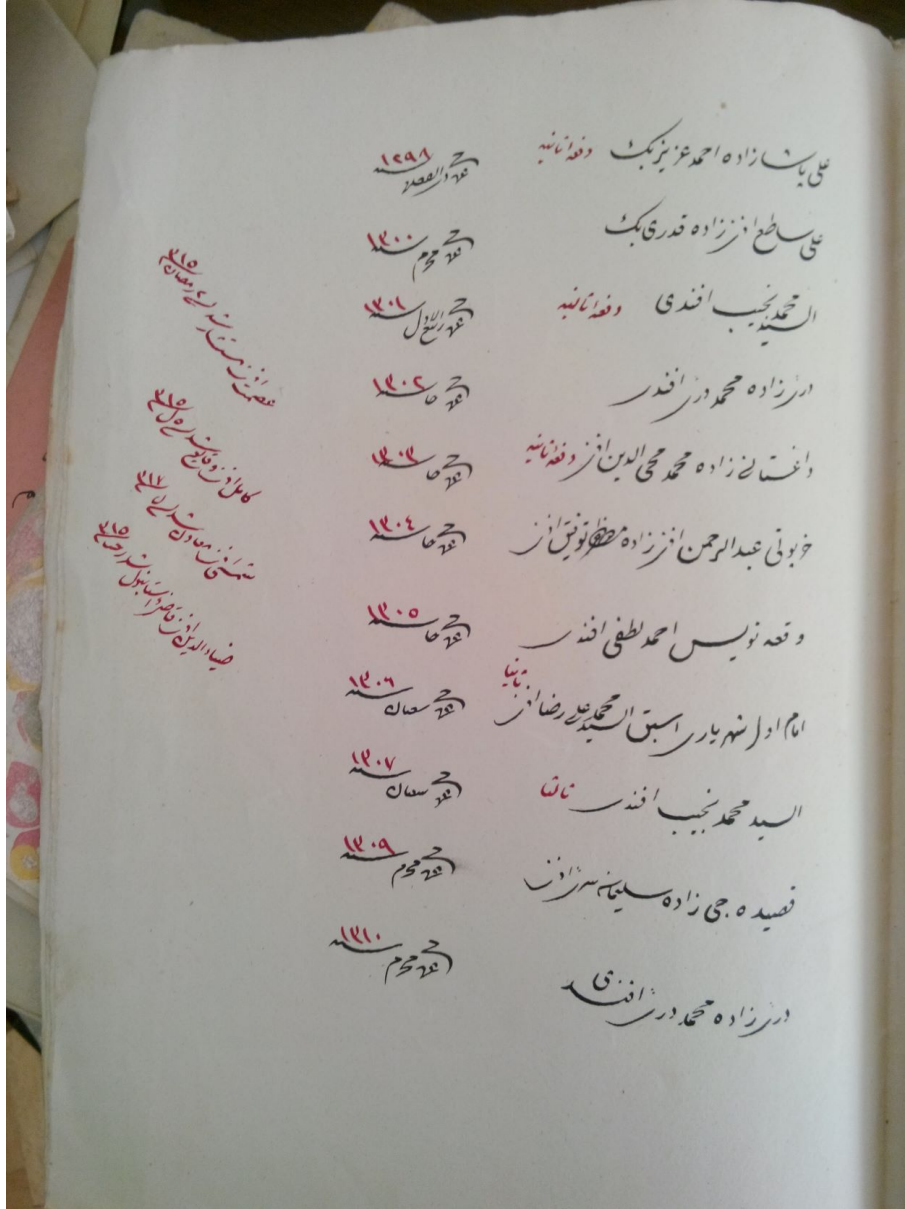
۱۴۸۷	تقوم	اسمیل زاده	اسبق ام اول سلطان محمد مصطفی عزت افند زاده
۱۴۸۱	تقوم	غلام افندی	زین العابدین زاده محمد علی و الدین افندر
۱۴۸۹	تقوم	عقلمه افندی	شیخ اکرم اسبق عرف افند زاده محمد صدیق بیک نانا
۱۴۹۰	تقوم	مهر علی	محمد تقی قنات سر عبد ربیبی سران افند
۱۴۹۱	تقوم	مهر علی	زین العابدین زاده محمد جمالدین افند زاده
۱۴۹۲	تقوم		عبدی اسحاق افندی عیال پست زاده احمد عزیز بیک
۱۴۹۲	تقوم		غیاث الدین افندی و ربیب علی افندی ام اول در اول رابعا
۱۴۹۴	تقوم		عبد محمد خان نانی السید محمد نجیب افندر
۱۴۹۵	تقوم		عرف افند زاده محمد صدیق بیک نانا
۱۴۹۵	تقوم		دانشنامه زاده محمد حنی الدین افندی
۱۴۹۶	تقوم		ربیب علی افندی زین العابدین زاده محمد جمالدین افندی
۱۴۹۷	تقوم		ام اول شهر بار اسبق السید عبد رضا افندی

۱۴۸۷
 ۱۴۸۱
 ۱۴۸۹
 ۱۴۹۰
 ۱۴۹۱
 ۱۴۹۲
 ۱۴۹۲
 ۱۴۹۴
 ۱۴۹۵
 ۱۴۹۵
 ۱۴۹۶
 ۱۴۹۷

اسبق ام اول سلطان محمد مصطفی عزت افند زاده
 زین العابدین زاده محمد علی و الدین افندر
 شیخ اکرم اسبق عرف افند زاده محمد صدیق بیک نانا
 محمد تقی قنات سر عبد ربیبی سران افند
 زین العابدین زاده محمد جمالدین افند زاده
 عبدی اسحاق افندی عیال پست زاده احمد عزیز بیک
 غیاث الدین افندی و ربیب علی افندی ام اول در اول رابعا
 عبد محمد خان نانی السید محمد نجیب افندر
 عرف افند زاده محمد صدیق بیک نانا
 دانشنامه زاده محمد حنی الدین افندی
 ربیب علی افندی زین العابدین زاده محمد جمالدین افندی
 ام اول شهر بار اسبق السید عبد رضا افندی

۱۴۸۷
 ۱۴۸۱
 ۱۴۸۹
 ۱۴۹۰
 ۱۴۹۱
 ۱۴۹۲
 ۱۴۹۲
 ۱۴۹۴
 ۱۴۹۵
 ۱۴۹۵
 ۱۴۹۶
 ۱۴۹۷

اسمیل زاده
 غلام افندی
 عقلمه افندی
 مهر علی
 مهر علی
 شیخ اکرم اسبق عرف افند زاده محمد صدیق بیک نانا
 غیاث الدین افندی و ربیب علی افندی ام اول در اول رابعا
 عبد محمد خان نانی السید محمد نجیب افندر
 عرف افند زاده محمد صدیق بیک نانا
 دانشنامه زاده محمد حنی الدین افندی
 ربیب علی افندی زین العابدین زاده محمد جمالدین افندی
 ام اول شهر بار اسبق السید عبد رضا افندی

Structured Abstract

The term kazasker, which is a combination of the words kadi and soldier, was used to meet an important institution that had a legal and administrative function in the Ottoman Empire. The jurisdiction of the kazasker, which emerged from the need to regulate the conflicts between the soldiers in the army, expanded to include social life, and included civil judiciary and educational activities.

The position of Kazasker was highly coveted among scholars due to the function they performed in the state and the prestige that came with the office. During the early years, becoming a Kazasker was not subject to strict rules, and the decisions of the sultans were sufficient. However, since the classical period, the organization of the ilmiye class has been completed and has been subject to certain rules.

Until the reign of Sultan Mehmed the Conqueror, the judging and teaching activities were carried out by a kazasker. During this period, the position was divided into two, and later, with the increasing influence of the Sheikh al-Islam, kazaskers transferred their duties related to high judicial and educational organization to this authority. Thus, the leadership within the ilmiye class was transferred to the sheikh al-Islams. However, Anatolian and Rumelian kazaskers continued their existence as the highest ranks of the ilmiye class until the end of the state.

The position of Kazasker was a position that every scholar would want to rise in proportion to the function they performed in the state and the prestige achieved by those who reached the office. Being a Kazasker was not subject to strict rules during the founding years. The decisions of the sultans in this direction were sufficient. However, since the classical period, the organization of the ilmiye class has been completed and has been subject to certain rules. According to this, in order for the members of the ilmiye class to be promoted to mevali positions, including the post of kazasker, they had to graduate from high-level Ottoman madrasahs and start their careers as mudarris. The ulema, who started to work as a mudarris, had to rise to the Süleymaniye madrasahs in the twelve-stage madrasah system. After this stage, they were appointed as the qadi of the big cities with the degree of mevleviyet. The Mevleviyet stage also consisted of seven steps. The sixth and seventh steps were determined as the Anatolian and Rumelian kazaskery. Rumelia kazasker was also higher than Anatolian kazasker and was accepted as the last step before becoming a sheikh al-Islam.

In this study, a notebook containing the list of Rumelian kazaskers who actually served in the last two centuries of the Ottoman Empire (1690-1892) was examined. It is considered that the notebook was kept by the Rumelian kazasker Mahmud Kamil Efendi or during his kazasker term. The fact that the last entry in the notebook belongs to Mahmud Kamil Efendi's predecessor suggests this. The absence of records before 1690 should be attributed to the possibility that he also could not reach the records before this date.

The full list and life stories of the Shaykh al-Islams were researched because they were accepted as the heads of the ilmiye class. However, studies on the kazaskers are not sufficient. The fact that approximately one-third of the Rumelian kazaskers rose to the position of sheikh al-Islam has resulted in information about them being included in works dealing with the sheikh al-Islams. However, there are issues with the records of the remaining two-thirds. For this reason, the most significant feature of this notebook is that it provides the names of the Rumelian kazaskers over two centuries and the dates of their inauguration without interruption. The data in the notebook were compared with the archive records and it was found to be accurate. From this perspective, there is no reason to doubt the accuracy of the information about the Rumelian kazaskers in the book that is not present in other records.

The book contains 219 records of appointments of Rumelian kazaskers. Of these, 136 belong to different kazaskers, while the remaining 83 belong to the reappointments of these 136 kazaskers. Of the 136 kazaskers, 70 came to duty once, 53 twice, 9 three times, and 4 four times. 49 of the Rumelian kazaskers were elevated to the rank of sheikh al-Islam. The tenure of the Kazaskers was as follows: The most recurring duty period is 12 months, which is considered valid not only for Rumeli kazaskers but also for all mevali. Nearly half of Rumelian kazaskers (104 people) completed the 12-month period. 53 Kazaskers resigned before completing this period. The number of kazaskers whose term of office is more than 12 months is 61. After 1310, the terms of office of the Rumelian kazaskers were much longer.